

TIDNINGEN

PSYKOLOG

UTGIVEN AV SVERIGES PSYKOLOGFÖRBUND

11/03

Eva Carloni:

**Som egen företagare
har jag större frihet**

SISTA SIDAN: ÖPPET ARBETSKLIMAT GER FRAMGÅNGSRIK FORSKNING

INNEHÅLL 11/03

LEDARE:

Ett gott alternativ till sjukskrivning

Eva Brita Järnefors

3

Psykolog och företagare

Eva Carloni, psykolog och vd, intervjuas om företagandets villkor.

4

Rådskonferensen

7

Dynamisk psykoterapiprocess

Staffan Stålfors skriver om hur man kan tillämpa affektteoretikern Silvan Tomkins och självobjektsteoretikern Heinz Kohuts teorier i det terapeutiska arbetet.

8

Avhandling om rehabilitering

Psykolog Kerstin Thunberg har undersökt hur patienter med kroniska smärtsyndrom tas om hand i hälso- och sjukvården.

12

Arbetsmiljön i skolan

En kommunal stödfunktion kan hjälpa skolorna i arbetsmiljöarbetet, skriver psykolog Sven-Göran Servais.

14

Från pojke till flicka till pojke

Maj-Briht Bergström-Walan

16

Öppet klimat leder till framgång

Ledarskapet har avgörande betydelse för hur produktiv en viss forskningsmiljö är. Det visar en avhandling av psykolog Lennart Widenberg, som undersökt vad som kännetecknar en framgångsrik enhet.

32

4

8

12

32

TIDNINGEN
PSYKOLOG

11/03 • 10–22 juni • Årgång 49
Utgiven av Sveriges Psykologförbund

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE:
Eva Brita Järnefors, 08-567 06 451
E-post: evabritajarnefors@psykologforbundet.se

REDAKTIONSSEKRETERARE
och stf ansvarig utgivare:
Carin Waldenström, 08-567 06 453
E-post: carin.waldenstrom@psykologforbundet.se

REDAKTÖR: Maja Ahlroos, 08-567 06 452
E-post: maja.ahlroos@psykologforbundet.se

ANNONSANSVARIG:
Rosa Maria Risberg (tjänstledig)

ANNONSANSVARIG, VIK:
Brittmarie Haake, 08-567 06 454
E-post: brittmarie.haake@psykologforbundet.se

Box 3287, 103 05 Stockholm
Fax 08-567 06 490.

POSTGIRO: 373267-4 BANKGIRO: 767-2066

E-post: tidningen@psykologforbundet.se
www.psykologforbundet.se

ISSN 0280-9702.

PRENUMERATIONER OCH ADRESSÄNDRINGAR:
Lagern Akademikerservice

Tel 08-567 06 430 • Fax 08-567 06 090
E-post: medlemsregistret@psykologforbundet.se

Pris: 477,- inkl moms
helt kalenderår, 21 nr, 2003.

Telefonnummer/e-post till serviceområden,
kanslipersonal, förbundsstyrelse m fl hittar du
på näst sista sidan.

**SVERIGES
TIDSKRIFT**
Medlem Förening
Sveriges Tidskrifter

Fackpressupplaga
8 900 ex 2002

TRYCK:

Wallin & Dalholm Boktryckeri AB, Lund 2003.

GRAFISK FORM:
Marianne Tan

LAYOUT:
Joakim Flink, TYPÄ, 08-19 15 28.
E-post: jocke.flink@typä.se

NUMMER	12-13/03	14/03	15/03
DISTRIBUTIONSDAG	23/6	11/8	25/8
MANUSSTOPP			
FÖR PLATS- OCH KURSANNONSER	4/6	23/7	6/8
MANUSSTOPP FÖR KRETSAR OCH YRKESFÖRENINGAR	2/6	16/6	4/8

OMSLAGSBILD: Eva Carloni
FOTO: Modéer/Wiking

Ett gott alternativ till sjukskrivning

Sjukvården i sin traditionella form är på många sätt otidsenlig. Människor som lider av psykisk ohälsa går runt i sjukvården utan att de får eller upplever sig få någon hjälp. Men det är en kostsam rundgång, både i mänskligt lidande och i pengar.

Patienter med psykisk ohälsa kostar sjukvården *dubbelt* så mycket som andra grupper inom sjukvården!

Kent Karlsson, som är doktorand i psykologi vid Institutionen för psykologi i Lund, har räknat på kostnaderna. Han har gjort en analys av en befolkningsenkät i Region Skåne. Enkäten gick ut till 16 000 människor i åldern 18 till 80 år och besvarades av 60 procent. 19 procent svarade utifrån GHQ12, ett test som mäter psykisk hälsa, att de hade dålig psykisk hälsa. Bland studerande, förtidspensionerade och arbetslösa var antalet ännu högre, omkring 30 procent.

Av dem som led av psykisk ohälsa hade 58 procent sökt läkare under senaste året men av övriga bara 38 procent. Sjukvårdskostnaderna per år för de med psykisk ohälsa var i snitt 15 000 kronor och för övriga endast 7 000 kr i snitt. Sjukvårdskostnaderna steg dessutom generellt med åldern och åldersgrupper över 65 år med psykisk ohälsa har sjukvårdskostnader på i snitt 39 000 kr jämfört med 12 500 för övriga.

– Primärvården får ta emot många av dessa människor, säger Kent Karlsson. Vi ser också en rundgång mellan primärvård och sjukhusmottagningar men också till akutvård och privatläkare. Dessutom konsumerar de generellt mer läkemedel än riksgenomsnittet, till exempel lugnande och sömnmedel, men ligger på riksgenomsnittet när det gäller antidepressiva och neuroleptiska läkemedel. Det är alltså inte fråga om de tyngre psykiatriska fallen, utan diagnoserna är till exempel stressrelaterade syndrom, ångest och depressioner.

– De med psykisk ohälsa har också varit sjukskrivna mer än övriga: 23 procent har varit sjukskrivna mer än 30 dagar under senaste året jämfört med 10 procent för övriga, säger Kent Karlsson.

Men i en del landsting börjar politiker och administratörer få upp ögonen för omfattningen och karaktären på den psykiska ohälsan. De förstår att den måste bemötas med ökad psykologisk kompetens.

På Gotland har tre psykologer nyligen anställts för att täcka behoven på samtliga åtta vårdcentraler. Primärvårdssamordnare Andrea Widén säger att de har många sjukskrivningar på grund av stressrelaterade sjukdomar, kronisk smärta och ont i magen och att anställningarna är en medveten satsning när det gäller psykosomatiska sjukdomar.

– Anställningarna är en kvalitetshöjning av den vård vi bedriver, säger hon.

I PRIMÄRVÅRDEN I SKARABORG satsar man också på psykologer. Sjukvårdsnämnderna har med hjälp av pengar från Nationella handlingsplanen prioriterat psykisk hälsa liksom barn- och ungdom. Psykologer har anställts och nya tjänster är utlysta. Tjänster vars inriktningar är nya för primärvården.

BVC-psykologen *Christina Oscarson* är verksamhetschef vid Psykisk hälsa i Lidköpings primärvårdsområde som omfattar fem vårdcentraler. I verksamheten ingår 15 anställda; psykologer, kuratorer och sjuksköterskor. I fjol anställdes två psykologer och en tredje tjänst tillsätts i dagarna.

Christina Oscarson anser att det var en otrolig brist att det inte fanns någon psykologisk kompetens för barn efter BVC-åldern och upp till 18 år inom primärvården. Därför anställde hon en barn- och ungdomspsykolog. En psykologtjänst som troligtvis är unik i sitt slag och som nu innehas av *Jan Dalgren*. Han möter tre huvudgrupper i sitt arbete: föräldrar som söker för rådgivning och stöd, föräldrar som kommer med sina barn och söker för lättare psykiska svårigheter samt äldre ungdomar.

– Ungdomarna utgör en oändligt stor grupp med rätt allvarliga problem, som ofta kommer via remiss från läkare eller via ungdomsmottagningen, förklarar han.

På den andra tjänsten anställdes en vuxenpsykolog och nu söker man en psykolog med inriktning på 20–30-åringar. Den tjänsten kommer att delfinansieras av den lilla kommunen Grästorps som ingår i ett Socsam-projekt.

– En tredjedel av våra patienter är under 30 år. Då specialinriktar vi oss på den åldersgruppen. Vi tycker oss se många inom gruppen som är nedstämda, har depressioner och ångestproblematik.

Christina Oscarson tycker att de har ett gott stöd hos primärvårdsledningen och att de politiska nämnderna har varit intresserade av deras förslag.

LÄKARE OCH DISTRIKTSSKÖTERS KOR på vårdcentraler har i en undersökning av Fammi, Familjemedicinska institutet, fått ranka de tio största problemen. Som näst största problem uppger båda grupperna det ökade antalet patienter med psykosociala besvär. Det finns ingen beredskap på vårdcentralerna för att ta hand om dem.

Psykolog *Elna Persson* skriver i en debattartikel (*Sjukvården möter ohälsan på fel sätt*, Göteborgsposten 2003 01 23): ”Vad personen med en psykologisk problematik behöver är hjälp med att förstå situationen och sina reaktioner på densamma liksom hjälp att mobilisera det egna ansvaret och den egna förmågan att påverka situationen på ett konstruktivt sätt. Det är en uppgift inte för läkaren utan för psykologen”.

Hon påpekar att det finns en risk att patienten, när denne får en sjukdomsdiagnos, avhänder sig ansvaret för sina livsproblem och flyttar över ansvaret till sjukvården.

Analysen av befolkningsenkäten i Region Skåne och Fammis undersökning samt exemplen ovan visar att människor i första hand söker sig till primärvården när deras psykiska hälsa sviktar. Därför bör primärvården utvecklas så att den tillgodoser de behov som finns. Alternativet till sjukdomsdiagnos och sjukskrivning, eller som ett gott komplement, är psykologisk behandling inom eller utanför sjukvården.

Eva Carloni: SOM FÖRETAGARE

Ledarskapsutbildningar, kvinnor och styrelsearbete, rekrytering, livs- och karriärplanering och stöd vid uppsägning är några områden som företaget Trust arbetar med.

Eva Carloni företag har till exempel ägnat mycket tid åt två EU-projekt i Malmö och Köpenhamn som kallas Next Coming Position. De går ut på att öka andelen kvinnor på höga poster i näringslivet i Öresundsregionen. Målet är att fler kvinnor ska väljas in i företagets styrelser, att utveckla kvinnliga nätverk, öka samarbetet mellan näringslivet i Danmark och i Sverige och göra Öresundsregionen till en förebild när det gäller att ta tillvara kvinnors kompetens.

I november startade ett annat projekt, Make a Difference, som ska hjälpa kvinnor att nå ledande poster genom att lyfta fram, utveckla och bygga nätverk mellan kvinnor som kommit olika långt i karriären och som arbetar i privat och offentlig sektor. Projektet finansieras av Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (ESF-rådet) och är ett samarbete mellan Trust AB och ESF.

TROTS ATT ALLT FLER kvinnor väljs in i bolagens styrelser går arbetet med att öka andelen kvinnor på höga poster mycket långsamt. Sverige har lägst andel kvinnliga toppchefer bland de europeiska länderna. I börsbolagens styrelser är över 90 procent män. På chefsposter i näringslivet i stort är 80 procent män och 20 procent kvinnor. Men kompetensen saknas inte hos kvinnorna – de har ofta högre utbildning än männen. Bland kvinnliga egenföretagare har 57 procent eftergymnasial utbildning mot 47 procent av männen. Enligt en undersökning kommer andelen kvinnor i näringslivet att nå 50 procent först år 2175 med nuvarande förändringstakt.

Så det finns med andra ord mycket att göra både på samhällsnivå och individnivå. Att kunna påverka var också en

viktig drivkraft för att Eva Carloni skulle bli egen företagare.

– Jag var från början skolpsykolog i Malmö på 80-talet. Sedan arbetade jag ett år med barn med särskilda behov. Jag hade vikariat och arbetade deltid. Jag trivdes jättebra i skolans värld. Men efter en tid kom jag till en punkt då jag förstod att jag aldrig skulle kunna påverka verksamheten på något avgörande sätt. Så jag tänkte att jag skulle lära mig ekonomi för att komplettera psykologin.

Eva Carloni påbörjade en utbildning i marknadsekonomi på kvällstid. Syftet var att på sikt börja arbeta i näringslivet.

– Jag hade nog ingen klar bild av vad det skulle innebära – mer än att det skulle vara en väg att få bättre betalt än inom skolans värld. Dessutom ville jag få mina kunskaper bekräftade på ett annat sätt än tidigare.

1990 började Eva Carloni ett nytt arbete som rekryteringskonsult på ett konsultföretag.

– Jag kom in i en ny värld som var mycket säljorienterad. Det talades om ekonomi, tidsstyrning, resultat och målstyrning. Vi var 15 psykologer bland de 50 konsulterna. Att ha en bakgrund som psykolog var mycket bra och användbart i de sammanhangen. Det enda psykologerna tyckte var riktigt svårt var att sälja.

Under det tidiga 90-talets lågkonjunktur fick bolaget problem som ledde till nedskärningar. I stort sett alla rekryteringskonsulter med en bakgrund som psykolog slutade. Många startade i stället egen verksamhet eller gick tillbaka till anställningar.

– Jag hade tidigare gjort ett stort utvecklingsarbete till länsarbetsnämnden för chefer och höga tjänstemän som aldrig förut hade behövt söka jobb men som nu blivit arbetslösa. Det var en ny typ av arbetslösa. Jag lade upp ett program för sex månader för att hjälpa de arbetslösa tjänstemännen som gick ut på att de skulle få bättre grepp om sina resurser. Det

– Psykologerna behövs i näringslivet. Vi kan hjälpa till att skapa goda ledare och team som fungerar, säger Eva Carloni, psykolog och vd för konsultföretaget Trust.

MODÉER/WIKING

KAN JAG

PÅVERKA

var ett lyckat projekt och för mig kändes det som jag hade hittat hem: Det är det här jag vill göra. Det är ju faktiskt psykolog jag är! Jag kunde använda mitt nyvunna ekonomiska tänkande utan att göra avkall på min identitet som psykolog.

EVA CARLONI STANNADE kvar inom konsultbolaget, men nu som franchisingtagare och partner. Bolaget fungerade som ett företagsparaply.

– Jag representerade företaget utåt, men var samtidigt min egen med ett eget aktiebolag. Att stanna kvar gav framför allt marknadsmässiga fördelar. Men till slut gick vi skilda vägar. Jag hade kunnat fortsätta som konsult, men jag ville bygga något, skapa något nytt. Mina uppdrag gav nya tankar.

Eva Carlonis företag Trust hade fem–sex anställda och verksamheten gick bra. De producerade bland annat en handbok för kvinnliga företagare, Business Woman. (Boken är gratis och kan beställas från ESF-rådet, e-post: informationsservice@esf.se). Eva Carloni bildade ett annat företag, som låg vid sidan om Trust. Syftet var att utveckla och tillvarata kvinnors kompetens inom och utom organisationen. Som mest arbetade 25 personer inom de båda företagen.

– I dag kan jag se att vi expanderade för snabbt. Vi hade tagit in en extern finansör och denne hade krav på snabb avkastning. Det handlade om att få valuta för satsade pengar snarare än ett långsiktigt tänkande. Vi hade dessutom expanderat till Stockholm och satt i dyra lokaler med för många anställda.

Detta var 1999 – strax innan IT-kraschen, med stigande börskurser och en övertro på framtiden.

– Jag blev påverkad av en mentor och övertygade mig själv om att vår bemanning var bra, trots att vi hade vuxit kraftigt. Vi fick olika kontrakt om att rekrytera in och hyra ut kvinn-

liga chefer till företag. Då var efterfrågan stor på chefer med kunskap inom IT-området. Men det är en bransch som kräver kapital. Vi fick problem med att leverera rätt personer och kunde inte ta betalt. Sedan gick luften ur marknaden och när vi väl var redo, hade kunderna försvunnit i IT-kraschen. Det gick väldigt fort.

– Efter nästan tio år som företagare borde jag ha vetat bättre. Jag har alltid haft en hög kostnadsmedvetenhet, och inte in-tecknat framtida inkomster innan jag hade dem. Nu i efterhand kan jag tycka att jag borde ha stoppat tidigare. Men jag blundade för kostnaderna och hade en övertro på att etablera oss på en ny marknad. Konkursen var ett faktum 2001.

EN KONKURS ÄR LÄRORIK. Många företag har misslyckats i någon form på vägen till ett framgångsrikt företagande.

– Efter konkursen lärde jag mig att lyssna på vad jag själv vill. Men i början var det tufft. Jag kände ett stort ansvar för de anställda och under en period gjorde jag ingenting annat än arbetade, sov, tog hand om mig. Allt annat fick vänta.

Och trots att ett av bolagen gått i konkurs lever konsultföretaget Trust vidare. Eva Carloni är tillbaka där hon befunnit sig tre–fyra år tidigare, med utvecklingsuppdrag och utvecklingsinsatser, främst inom ledarskapsområdet.

– Fokuseringen på att arbeta med ledarskapsutveckling inom privat och offentlig sektor är fortfarande oerhört viktig. Målet är att Trust ska bli bäst på det. Som företagare är jag visionär, en entreprenör som ser möjligheter, men som kan gå för fort fram. Det handlar om att både gasa och bromsa. Mycket av det jag byggt upp i företagsvärde försvann i konkursen.

– Nu tycker jag att jag har hittat hem, tillbaka till min kärna igen. Jag har blivit tydligare, kraftfullare, både som före-

tagare och i min psykologroll. Det finns liknande projekt att arbeta vidare med, samtidigt som jag har min psykologprofession som en bas.

Kan du tänka dig att arbeta som anställd i ett företag igen?

– Kanske, men då måste det nya jobbet vara en riktig utmaning, något som jag aldrig har gjort tidigare. På ett sätt vore det förstås enklare. I dag har vi åtta anställda totalt. Det är ett stort ekonomiskt åtagande och ett ansvar. Men nu går det bra för Trust och då vill jag gärna fortsätta.

VAD ÄR DÅ SKILLNADEN mellan att vara egen företagare och anställd? Rent formellt består skillnaden bara i att man som egenföretagare betalar sin F-skatt själv. Men som företagare måste man själv hitta sina kunder och bidra till sin egen försörjning.

"Det finns många myter omkring egenföretagare – till exempel att det skulle vara svårt, farligt eller att man skulle behöva väldigt mycket pengar"

– Som egen företagare är det alltid du själv som är ytterst ansvarig. En stor fördel är möjligheten att arbeta i projektform. Man kan lättare styra sin egen tid. Visst är det sant att man som företagare jobbar jämt – men man bestämmer själv. Friheten finns där, du får göra det som du tycker är roligt.

– Det finns många myter omkring egenföretagare – till exempel att man måste vara på ett särskilt sätt, att det skulle vara svårt, farligt eller att man skulle behöva väldigt mycket pengar. Som företagare i tjänstesektorn behöver du inte det. En mellanform som kan vara bra är franchising, för då får man stöd och hjälp i början.

Vad är viktigt att lägga ner tid på som egenföretagare?

– Det är viktigt att ha en bra relation till kunderna. Det handlar om att bygga relationer, att etablera relationer och vidmakthålla dem. Som psykolog är man i regel bra på det. Anpassa sig efter kunden och tala med denne på kundens språk.

– Jag har i många år arbetat med mig själv och mitt ledarskap och har blivit trygg i det. Sådant är viktigt. Sedan handlar det om att se möjligheter och inge medarbetarna tro på möjligheter. Fundera också över vad som fungerar bra. Mycket i ett företag kan liknas vid en individs utveckling. Det handlar om att hitta sin kärna och att utveckla det som du vill och kan.

Som företagare bör man också fundera över vad kunden kan ha nytta av.

– Min erfarenhet är att kunden i regel inte vet om vad han eller hon skulle kunna behöva av dina tjänster. Du som företagare kan se kundens behov och erbjuda en lösning som passar.

Det bästa sättet är att ordna ett möte med en presumtiv kund för att göra en analys. Efter en kort företagspresentation på ett par minuter ber jag kunden berätta om sin verksamhet. Kundens berättelse ligger till grund för min analys. Genom att till exempel säga: "Jag förstår att ni står inför ett stort förändringsarbete. Hur ska ni hantera det faktum att en stor del av personalen kommer att sluta?" kan kunden börja tänka i nya banor och förstå att han eller hon kan ha nytta av våra tjänster.

FÖR ATT FÅ HELT NYA kunder krävs att man ringer många säljsamtal som i sin tur ska leda till många säljmöten. Av 50

samtal kanske man får tala med rätt person i tio fall, och kan boka in en enda person för ett möte. Det kräver stor uthållighet men är något som de flesta som vill sälja en tjänst får räkna med.

– Av tio kundbesök leder kanske 2-3 till att en affär blir av. Det händer sällan att nya kunder kontaktar oss som vi inte redan har en relation till.

– Det är tid som du måste investera. Räkna med det! Det betyder att de dagar du har uppdrag måste din timtaxa vara hög för att kompensera för dagar då man inte kan debitera. Om man räknar in hur många timmar som det har tagit för att få uppdraget blir det kanske inte så konstigt att du kanske måste debitera 20 000 kr per dag. Det handlar också om att veta värdet av sina insatser och att våga ta betalt.

Presentera aldrig ett pris utan att tala om vad kunden får, lyder Eva Carloni's råd. Säg till exempel: "låt mig få titta på vad vi kan göra" när kunden frågar vad det kostar. Lägg in allt arbete, till exempel förberedelsetiden, så att kunden får en realistisk bild av hur mycket de faktiskt får för det pris de betalar. Koppla med andra ord priset till det arbete som du lägger ner.

Det är en svår konst att lägga sitt pris på rätt nivå. Som enmanskonsult kan en rimlig timtaxa vara 600-2 000 kr i timmen, beroende på om man har höga overheadkostnader eller ej, menar Eva Carloni. När man bestämmer sin timtaxa bör man göra en kalkyl som även inkluderar overheadkostnader, det vill säga sådant som lokalhyra, datorer och annan utrustning. Räkna sedan med hur många dagar det är realistiskt att man kan debitera. Se också till att det alltid finns tid för marknadsföring. Gör en lista på företag där du tror att du har något att tillföra.

Tjänsteföretag är ofta bra på att paketera sin kunskap. Med det menas att paketera sin kunskap så att det går att ta betalt för den. Tänk på nyttan: vem kan ha nytta av det jag kan och på vilket sätt? Sälj din kunskap i produktform om möjligt, eller som koncept. Lägg ner tid och kraft på att ta fram två-tre områden som du kan sälja. När detta är gjort kan man sälja samma kunskap gång på gång anpassad efter olika kunders behov.

– Som företagare blir du bekräftad i din yrkesroll. Det finns ingenting härligare än när du skapat ett uppdrag som någon annan tycker är så värdefullt att de vill betala för det. Det blir en riktigt endorfinkick.

EN NACKDEL FÖR MÅNGA psykologer är tendensen att förstå motparten allför väl.

– Var inte för terapeutisk, utan ta för dig, var affärsmässig och inte för förstående. Insatserna betyder mycket för kunden och kan öka dennes lönsamhet. Då är de värda att betala för.

– Vad är syftet med att få kunder? Ha en vision om vad det är du vill med ditt företag. Att bara tjäna pengar räcker oftast inte – det måste vara roligt och intressant också.

Eva Carloni påpekar att psykologer har kunskap och insikt om vad som behövs i organisationer och företag.

– I dag är psykologerna eftertraktade i näringslivet. Vi behövs, till exempel vid ledarskapsutbildningar. Vi kan hjälpa till att skapa fler goda ledare, arbeta med förändringsprocesser och teamutveckling, att helt enkelt hjälpa människor att utvecklas så att deras verksamhet ska ge ännu bättre resultat. Att skapa team som fungerar.

– Psykologer har en kunskap som behövs i våra organisationer. Tänk på att vässa dina kunskaper. Om man satsar får man något tillbaka. Den som ger, den får, även i relationer. Våga gripa tillfället när du ser det, säger Eva Carloni.

Rådskonferens i Norrköping

Helgen 16–17 maj ägde Psykologförbundets Rådskonferens rum i Norrköping med styrelse, kansli och konferensdeltagare från hela landet. Ute sken vårsolen medan debattvågorna gick höga i konferenssalen. Diskussionerna gällde hur löne- och ersättningsfrågorna ska drivas i förbundet, och till den frågan återkommer vi i nr 12–13 med ett utförligt referat. I detta nummer av Psykologtidningen rapporterar vi i korthet från Rådskonferensen.

PETER JIGERSTRÖM

Uppmärksamma konferensdeltagare under ett av arbetspassen.

Riktlinjer klara för villkorsrådet

Sju ledamöter "med relevant erfarenhet" och som väljs av kongressen ska utgöra villkorsrådet. Ledamöterna ska representera de fyra huvudavtalsområdena samt egenföretagarna. Så ville Rådskonferensen att sammansättningen av det blivande villkorsrådet ska se ut.

Förslaget att inrätta ett villkorsråd som ska förstärka arbetet med avtalsfrågor togs på kongressen 2001. Enligt kongressbeslutet ska rådet fungera som ett beredningsorgan till förbundsstyrelsen och ha till uppgift att med olika åtgärder stödja utvecklingen i villkorsfrågor. Befogenheter, sammansättning och arbetsformer beslutades inte på kongressen.

Under kongressperioden har man bland annat diskuterat att rådet skulle bestå av de regionala fackliga rådgivare som ingår i den nya förbundsorganisation. Hur många de ska bli och hur de ska ersättas är dock fortfarande oklart. Vid Rådskonferensen föreslog styrelsen, FS, därför att rådet ska bestå av sju ledamöter valda av kongressen – ledamöter med gedigen erfarenhet av avtalsfrågor och förhandlingsarbete. De ska vidare representera de fyra avtalsområdena, landsting, kommun, stat och den privata sektorn samt egenföreta-

garna. Ordföranden ska utses av kongressen.

Vid villkorsrådets sammanträden ska föras protokoll som inom fem veckor ska föreläggas FS och rådet ska även avge en verksamhetsberättelse.

Rådskonferensen antog förslaget och valberedningen fick till uppgift att till kongressen 2004 komma med förslag till ledamöter i villkorsrådet.

MAJA AHLROOS

Så ska ombuden väljas

Under hösten är det dags för val av ombud till kongressen 2004. Den nya förbundsorganisationen kräver, då kretsarna inte längre är organisationens bas, ett nytt valförfarande. På Rådskonferensen slog man fast hur valet ska gå till.

Nyordningen innebär att landet inför valet delas in i 21 valdistrikt som i stort sett motsvarar länen. Valberedningen uppmanar via brev till valdistrikten att före septembermånads utgång kalla till möte där man diskuterar och nominerar kandidater. De nominerade presenteras i Psykologtidningen under oktober. I november

kallas medlemmarna till valmöte där det slutliga valet av distriktets kongressombud sker. Valet av ombud kommer alltså inte att ske genom poströstning, vilket var tanken på kongressen 2001. I förbundsstadgan nämns heller inte poströstning.

Enligt förbundets stadgar ska valet för rättas senast 180 dagar före kongressen. Varje valdistrikt garanteras två kongressombud och tilldelas sedan ytterligare ett kongressombud för varje påbörjat 200-tal yrkesverksamma medlemmar. I valdistrikt inom vars område det finns psykiologutbildning ska den regionala studerandeföreningen utse ett kongressombud bland de studerande i valdistriktet. Sammanlagt betyder det ett 70-tal kongressombud varav sju är studerandemedlemmar. För varje ombud ska man också utse personliga suppleanter.

Varje medlem inom ett valdistrikt har rätt att nominera kongressombud och valbar är varje yrkesverksam medlem inom valdistriktet. Röstar gör man i det valdistrikt man bor.

Valberedningen kommer på ett möte i juni bland annat att diskutera på vilka orter inom valdistrikten röstningen ska ske. Fortlöpande information om valproceduren kommer även att finnas på förbundets hemsida.

MAJA AHLROOS

Kunskapen om förändringsprocessen i psykoterapi och utfallet av terapieffekt, är en angelägen fråga, påpekar psykolog *Staffan Stålfors*.

I *Psykologtidningen* nr 7–8 2002 presenterade han två namn inom detta kunskapsområde; affektteoretikern

Silvan Tomkins och självobjektsteoretikern *Heinz Kohut*.

Denna gång är syftet att visa hur man kan tillämpa deras teorier i det terapeutiska arbetet.

Dynamisk psykoterapi- process

stys av medfödda affekter

Affekten i våra liv berättar hur vi mår! Tomkins betraktar affekten som en medfödd kvalitet, som alltid finns i människan och som avläser gillande och ogillande i det som förmedlas mellan människor. I psykoterapi är det möjligt att följa klientens kommunikation och dess affektiva innebörd. Ursprunget till människans affektiva kommunikationsmönster är den process som börjar med moderns affektiva ansiktsuttryck i samvaron med det lilla barnet; en glad blick från mamman är bekräftande, en fallande blick är icke bekräftande.

Den första erfarenheten av modern kommer också vara grunden för det lilla barnets reaktion i ett annat avseende, nämligen skapandet av det som Kohut kallar självobjekt. De medfödda affekternas främsta uppgift i våra liv torde vara att bygga dessa självobjekt, dvs det lilla barnets självupplevelser. Alla dessa självobjekt ger självet struktur och stadga. Om modern är först med att starta denna process i det nyfödda barnet, så antar detta självobjektbygge allt mer komplexa mönster genom individens hela liv.

Min tanke är att de medfödda affekternas roll i självobjektbygget är att knyta ihop de upplevelser barnet har av sig själv och sin omgivning. Barnet vet till en början ännu inte vad som är "jag själv" och vad som är annat utanför sig själv. Kohut säger att självet är fragmenterat i begynnelsen. Det affektiva samspelet med de människor barnet befinner sig i symbios med och beroende av, ger möjlighet att utveckla ett

sammanhållet själv, där affekterna utgör motivationen och klistret (Monsen 1997).

Det fragmenterade självet får hjälp att knytas ihop av helhetsbefrämjande, bekräftande självobjekt eller kvarstå i sin fragmentering av utvecklingshämnade, avvisande oempatiska självobjekt.

I psykoterapiarbetet intar terapeuten inte bara en empatisk hållning till klienten, terapeuten synkroniserar sig med klientens inre värld genom att omedvetet imitera klientens minspel (Tomkins 1995).

I DET TERAPEUTISKA SAMTALET möter vi klienten, formad av sina självobjekt och affekternas länkning till handlandet (Nilsson 1996). Med ledning av klientens affektiva överföringar som kommer terapeuten till mötes, bekräftas och stötts klienten och hon kommer att upptäcka att avvisanden och sårade narcissistiska känslor legat kvar som omedvetna smärtsamma reaktioner och förpestat tillvaron. Klienten säger i terapi: "Plötsligt minns jag hur mamma skulle förhöra min läsläxa, vilket hon aldrig hade gjort tidigare. Jag kände mig frågande och orolig inför detta oväntade initiativ från mamma och förstas läste jag illa. Då fick jag stryk för att jag misskötte mina läxor. Jag känner mig fortfarande kränkt över den behandlingen!"

Många teoretiker har försökt sig på att beskriva *hur* terapeuten känner in klientens affekter: Schaffer (1959) säger att

BILD: MARTIN ODELL

”Det fragmenterade självet får hjälp att knytas ihop av helhetsbefrämjande, bekräftande självobjekt”

underlag för en adaptiv själv-reglering av klientens sårade självstruktur (Schore 1994).

Med Tomkins medfödda, biologiskt grundade affekter, så har vi i det psykoterapeutiska processarbetet fått en grund att stå på. Någoting är givet, nämligen klientens sätt att kommunicera med omgivningen. Tillsammans med drifterna och de emotionella behoven, utgör affekterna människans primära motivationssystem. Orden och de inre mentala representationer som bärs fram på affektens ”bärvåg” i terapin, nyskapas till hälsosamma självobjekt och förändrar sina affektiva mönster i språk och varseblivning för klienten. Sådana förändrade affektmönster går som regel mot objekt-differentierade affektmönster, det vill säga att klienten på ett hälsosamt sätt förmår att reglera sitt behov av närhet/distans i sitt sociala liv.

Tomkins har formulerat nio medfödda affekter som ger våra liv styrrel. Positiva bekräftande affekter: *Förnöjelse/ glädje och intresse/upphetsning*. Den neutrala affekten är: *förvåning/övertäckning*. De negativa affekterna kan bestå av fara och hot: *Fruktan/skräck, vrede/raseri, kval/pina*. Negativa affekter syftar också på behovet av att reglera närhet/distans till människor: *Avsky, avsmak, skam/förödmjukelse* (Nilsson 1996).

KÄNSLORNA ÄR EN AVGÖRANDE vägvisare i våra liv och vill det sig riktigt väl, hur konstigt det än låter, så har många av oss inte ens tänkt tanken att det är så. Vi har ju inte ens en objektiv modell för hur känslorna fungerar och inte heller har vi ett klarläggande språkbruk för dem. För när vi som barn fått växa upp med god bekräftelse och synliga ideal, säger Kohut, så har vi tillägnat oss en hälsosam frimodighet med gott förtroende till oss själva. Vem suktar då efter en modell eller ett själens språkbruk för hur känslolivet fungerar. Däremot för den som hade oturen att växa upp i en avvisande och fientlig miljö känns hjälplösheten, inte bara i form av en psykisk smärta som regerar i kroppen, utan också som saknaden av ett språk för hjälplöshet och många andra mentala bilder som söker förståelse.

När en berättelse värderas som känslomässigt meningsfull i ett vardagsamtal mellan två människor, då vet man att en speciell affekt ligger inbäddad och blir förstärkt hos sin samtalspartner. Bägge parterna visar ett affektivt engagemang för varandra och kapaciteten att uthärda ett missförstånd beror på hur parterna kan identifiera sig med varandras berättelse. Parternas kapacitet att uthärda varandra beror på hur den ene kan identifiera sig med den andre och för stunden erbjuda sitt totala engagemang. Denna speglade funktion förstärker de självobjektrepresentationer där positiva affekter som ”intresse” och ”förtroende/glädje” finns (Schore 1994).

Affekterna i våra liv ger oss en närmast revolutionerande inkörsport till psyket. Mitt påstående är att affekterna både vägleder och utvärderar samtalen mellan människor och sät-

det empatiska lyssnandet kännetecknas av att dela klientens berättelse ”som om den vore ens egen”. Innebörden blir att låta lyssnandet tangera egna affekter, med bibehållen distans till sig själv, att instinktivt och intuitivt känna som klienten gör. Förhållningssättet är att inte sträva i någon riktning, att exempelvis inte styra relationen, i syfte att förstå såväl den kognitiva som den affektiva processen hos klienten (Rapaport 1967). Att känna-av den andres affekter innebär att till viss del låta klientens affekter sammanfalla med sina egna affekter och därmed kan terapeuten också testa sina egna kontrollerade motöverföringar mot klienten med ytterligare frågor och observationer.

TERAPEUTEN HAR NU BIDRAGIT med att stödja ett vacklande självobjekt samt hjälpt klienten att upptäcka budskapen i sin affektiva inre värld, som varit fördunklad av negativa existentiella affekter. Klienten stimuleras till att känslomässigt närma sig terapeuten då hon/han kan erbjuda självobjektutveckling i klientens liv, det vill säga strukturella förändringar i självet. I terapin uppstår situationen att terapeuten stressar klienten till medvetenhet om skam som han/hon erfart i en tidigare skaminducerande situation, exempelvis då moderns blick-till-blickkontakt oväntat signalerade ”icke gillande”. Med stort intresse bekräftar då terapeuten varsam det sårade självet och vinner så småningom klientens förtroende inför dennes skyddsbehov. Därmed skapades ett

ter en värdeetikett på människor i vår omgivning. Om affekterna är vår medfödda förmåga att automatiskt värdera ett aktuellt stimuli, så menar Tomkins (1995) att denna egenskap ska räknas till den biologiska dimensionen i våra liv. Biografen eller våra samlade erfarenheter i livet är livets andra dimensionen.

När vi människor blir medvetna om affekten i våra liv, vilken kvalitet den har, uppstår det som Tomkins kallar "feeling" – en känsla. Klienten kommer i allmänhet till terapin med en "feeling" om att något är i olag, något inom klienten står i konflikt med varandra. Konflikten ger sig till känna affektivt.

Vad är det som kännetecknar den första objektöverföringen från klienten i varje terapitimme? Jo, att klienten kommer till terapin med ett affektundertryck, klienten utstrålar budskapet; "lyssna på mig"! Affekten är uttryckt, eller ska man säga tvärtom, när affekten är synlig i samtalet då är också objektöverföringen närvarande. Den självobjektstatus som då kommer till uttryck är den mätpunkt som kan utgöra optimal terapieffekt vid den givna tidpunkten i terapiprocessen. Vi kallar den för "affective state" (Goldberg 1980).

Affekten får sin mening i psykoterapiarbetet i och med sin länkning till existerande självobjekt. Vårt självobjektbygge, som pågår hela livet enligt Kohut (1986), är kontrollerat av affektens bejakande och avvisande reaktion. Hur har affekterna kunnat få denna uppgift, att vaka över självobjektets kapacitet, att assimilera inkommande stimuli? Jo, genom att affekten var spädbarnets första kommunikationsform med sitt primärobjekt (Basch 1988).

Affekten som bekräftades av modern, primärobjektet, var startknappen för självobjektbygget. I vuxenlivet kan vi iakta hur en och samma reaktion kan upplevas så olika hos oss människor. Har de positiva affekterna fått stort utrymme i barnets liv

så har blick-till-blick kontakten öppnat dörren till framväxten av goda självobjekt. Detta blev barndomens investering som hjälper individen att använda psykets kapacitet optimalt i olika sociala situationer. Vad är det vi kallar intresse eller ointresse till en företeelse? Jo, affektens överraskande yttring av självets bekräftelse. Affekten aktiverar inte bara ett antal självobjekt, utan blir också till inlärd minnen i det växande spädbarnets tidigare erfarenheter. Individen lär sig att associera till erfarenheter av "triggade" affekter (Basch 1988).

DEN BEKRÄFTANDE BETYDELSE som blicken har i våra liv, allt sedan barnets tidigaste erfarenhet av det symbiotiska affektsamtal med modern, kompletteras med språkets bilder för emotionellt bekräftande och emotionella distans.

Det psykoterapeutiska samtalets minsta gemensamma beståndsdel är erbjudandet om att omfatta/dela de affekter som finns inbakade i minnet, i just den omedelbara stunden. Schaffer kallar det generativ empati. Vad som ska delas med klienten är en hierarkisk organisation av längtan, försvar, kontroll, krav, självbild, relation. Den kognitiva och den affektiva aspekten av samtalet är lika stor. (Schaffer 1959). Detta samtal har ett presens och ett förgånget perspektiv. Den empatiska hållningen i det terapeutiska arbetet kan nu bli intensiv när vi tillsammans med klienten söker upp och stannar kvar i hans smärtsamma minne. Det överraskar klienten att terapeuten vill delta så nära affektens epicentrum, det som för klienten varit en privat smärta med svår övergivenhet. Nu öppnas känslorna att vilja ta emot terapeutens empatiska motöverföringar. En privat värld för klienten är hans drömmar och terapeuten stimulerar klienten att återskapa drömmarna. Denna värld rymmer en berättelse och med empatiska frågor och svar växer en affektiv verklighet fram. Här skapas möjligheten att möta klienten i hans oförmåga att ta sig ur smärtsamma perspektiv (Schaffer 1959).

Terapeuten hjälper klienten, genom att bygga sin egen föreställning om klientens inre värld; not like our own but as our own. Klienten blir häpen och överraskad över att känna terapeuten så nära sin egen affektiva värld. Klienten svarar/frågar terapeuten: "Men hur kunde du veta det?". Överraskningen hos klienten inför att det finns så många perspektiv på dennes narcissistiska kränkning, ingjuter stor tilltro till terapeutens äkthet (Reik 1936). Den bekräftade affekten väcker inte sällan glädje hos klienten, att i ett "enda skutt" spåra in på en helt ny berättelse.

Kohut säger att när en viss del av det moderliga omhändertagandet inte var synkront med barnets egna behov, så uppstod kvarstående störningar. Dessa störningar har hos klienten funnits kvar ända upp i vuxenlivet (Goldberg 1980). Terapeuten är i terapin hänvisad till samma krav på synkron relation med klienten, som kännetecknar den ideala relationen moder-spädbarn. Detta är villkoret för att goda självobjekt ska kunna skapas hos klienten i terapiprocessen, säger Kohut. Terapeutens primära uppgift i terapin är nu att jämföra innehållet i vad klienten säger med det affektiva budskapet i överföringen (Basch 1988).

Låt oss närmare betrakta den affektiva processen hos en klient vars terapi varade i 46 timmar, dvs 46 samtalstillfällen å 45 minuter. Efter inledande icke mätbara affektiva samtal, 6 stycken, börjar den affektiva registreringen av terapisaamtalets första emotionella överföring. Klienten uttrycker följande: "Jag känner mig tom inombords, det skrämmer mig. Har jag levt med en fasad hela livet? Min man säger att jag tappat glädjen. Först tyckte jag att han var dum, men det stämmer nog. Det här låter väl jättekonstigt, förstår du något?"

Vad är det klienten säger och vad är det affektiva budskapet? Rösten producerar inte bara orden, "mellan orden" finns affektens budskap; tvekan, pausering, ljudnivå, intonation (Nathanson 1992). I mitt exempel av affectiv state bekräftar också ansiktsuttrycket att klienten känner fruktan. Tomkins säger att enbart ansiktets muskler kan uttrycka så nyansrika affekter, att

Annons

Är det du äger rätt försäkrat?

Genom samarbetet mellan Sveriges Psykologförbund och SalusAnsvar kan du som medlem teckna förmånliga gruppörsäkringar för hem, villa, fritidshus och bil. Du får bättre skydd än med individuella försäkringar och oftast till betydligt lägre premier. Kontakta SalusAnsvar Kundcenter, telefon: 0200-87 50 00, e-post: kundcenter@salusansvar.se

 Sveriges
Psykologförbund
I samarbete med SalusAnsvar

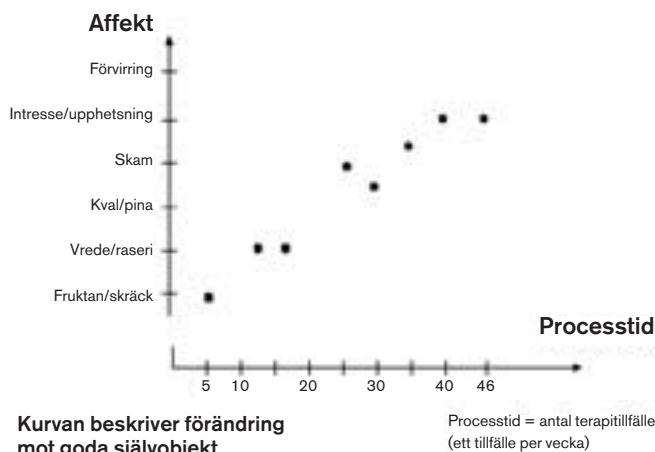
övriga kroppens uttrycksförmåga inte är nödvändig att läsa av. I mitt exempel uttrycker en stirrande och tom blick att vissa delar av kroppen är "triggade" och ger en känsla av fruktan/skräck i klienten. Vi gör ett hopp fram i processen som fortfarande kännetecknas av fruktan: "Jag har tänkt mycket på vrede sedan vi sågs förra veckan. Jag är rädd för att bli arg, både på mig själv och på andra. Jag måste ha kontroll över den, det handlar om liv eller död...". Denna process glider så småningom in i en i huvudsak affektiv vrede. Det mest kritiska steget i terapin, att för terapeuten skapa allians och synkront koppla sig till klientens inre värld har lyckats.

Klientens första överföring i terapitimmen är: "Jag går omkring och bär på ett grått moln inom mig hela tiden. Jag är inte deprimerad, snarare sorgsen och arg. Men jag kan inte komma åt det, känner mig lättirriterad, jag vill inte prata mer". Blicken är ihopdragen, klienten vänder sitt ansikte bort från terapeuten. Vid nästa terapitimme kommer den första överföringen i följande form: "Jag är förbannad, jag känner mig överkörd av arbetsgivaren... och dig också förövrigt. Jag vet inte hur det ska bli med allting...".

De negativa affekterna *fruktan/skräck* visade sig inte vara alltför dramatiska i klientens berättelse. Klienten kommer så småningom in i den objektdifferentierade regleringsfasen, där affekterna i något större utsträckning är pålitliga vägvisare i klientens sociala liv. Jag säger "något" därför att i affekten *skam*, som tillhör denna grupp, finns minnet av oförrätter och klander som skapat osäkerhet hos klienten, en osäkerhet om att duga som man är. Klientens första överföring i denna fas av terapin blev: "Jag satt i ett samtal med en annan kollega, en person som jag irriterar mig på. Jag vet inte vad det är som får mig rasande bara jag ser henne. Jag måste inte vara riktigt klok!" Klientens blick sänks och huvudet böjs. En rodnad stiger i ansiktet. Blicken vänds åter upp en kort stund och sänks åter. Budskapet är tydligt från klienten: "Är jag fel som känner så här?". Skammen har flera infallsvinklar i klientens liv och triggas senare i terapiprocessen med följande utgångsaffekt och överföring: "Jag mår ganska bra nu...nej det gör jag inte. När du visade förståelse förra gången, så ville jag inte alls ha det. Vad konstig jag är". Klienten gråter, blir avspänd och ett lugn inträder i blicken. Det sägs inte så mycket under denna sittning. Affekterna *skam* och *kval/pina* bytte plats med varandra några gånger.

Den affektiva processen bygger nya självobjekt, klienten känner så småningom hur affekten *intresse/upphetsning* är en helt ny känsla med stor initiativkraft i livet. Klientens första överföring i en kommande terapitimme: "Efter förra gångens urladdning känner jag mig helare på något vis. Jag är inte förvirrad men desorienterad. Det är o'key! Jag prövar mig fram att vara på ett annat sätt". Det är glädje i klientens blick, munnen skrattar lite generat. Ännu en gång är klientens utgångsaffekt *intresse/upphetsning*: "Det känns fortfarande bra, bara lite vilsen på vad jag vill göra framöver, men det kan ju bara jag själv bestämma. Konstigt att det är jag som pratar så här, men det känns rätt inom mig".

Denna sekvens av en komprimerad terapiprocess för klienten, illustrerar en affektiv utveckling, en affektiv trappa, som startar med ett något fragmenterat själv och med hjälp av terapeutens hälsosamma motöverföring hjälper klienten att bygga hälsosamma självobjekt. Affekterna i klientens liv har förändrats från att reagera på överlevnadsstrategi till att reagera på objektrelationsreglerande strategi, dvs att ge livet ett gott innehåll. Grafiskt skulle denna förändringsprocess i självobjekt kunna se ut enligt följande punktlinje:

MED DENNA ARTIKEL har jag velat visa på möjliga tillämpningar av Tomkins affektteori och Kohuts teori om självobjekt-teori i kliniskt psykoterapi. Min egen erfarenhet av att sammankoppla teorierna om biologiskt medfödda affekter och tillväxten av självobjekt i människans personlighet, ger en stabil ram för psykoterapeutiskt processarbete. Terapeuten kan följa vilka affektiva steg klienten går igenom och bägge två kommer ganska snart känna att det handlar om en anknytningsproblematik i livet. Om denna insikt låter vänta på sig hos klienten, på grund av viss fragmentering i självet, så måste terapeuten tålmodigt lyssna empatiskt på sin klient och invänta att den terapeutiska relationen skapar goda självobjekt.

Sammankopplingen av dessa två teorier skapar också en ny möjlighet att utvärdera psykoterapieffekt. Genom Kohuts syn på terapeuten, som medskapare i den terapeutiska processen, kommer terapeuten roll att bli mera synlig och således kunna kontrolleras bättre i ett utvärderingsarbete. Denna fråga vill jag återkomma till i en senare artikel.

JANNE ERIKSSON

STAFFAN STÅLFORS
psykolog

REFERENSER:

Basch M F: Understanding Psychotherapy. Basic Books, Inc. Publishers 1988.

Goldberg A: Advances i Selfpsychology. New York International Universities Press, Inc. 1980.

Kohut H: Att bygga självet. Natur och Kultur 1988.

Kohut H: Hur botar analysen. Natur och Kultur 1988.

Monsen JT: Affekternas roll i psykoterapeutisk teori och teknik. Insikten 1 1997.

Nathanson D L: Shame and Pride. New York W.W. Norton and Company 1992.

Nilsson A: Tomkins visioner, omstörtande för psykologin. Psykologtidningen 17, 1996.

Rapaport D: The collected papers of David Rapaport edited by Merton M Gill. New York Basic Books Inc. Publishers 1967.

Reik T: Surprise and the Psycho-Analyst. London Kegan Paul, Trench, Trubner and CO. LTD 1936.

Schaffer R: Generative empathy and the treatment situation 1959.

Schore A N: Affect regulation and the origin of the self. New Jersey Lawrence Erlbaum Associates Publishers 1994.

Tomkins S: Exploring affect, The selected Writings of Silvan Tomkins, Edited by E Virginia Demos. Cambridge University Press 1995.

Tomkins S: Feelings and emotions. Edited by Arnold M B New York Academic Press 1970.

Kerstin Thunberg:

Leta inte bara medicinska orsaker!

Det går att bryta den ökande trenden med långtidssjukskrivningar. I dag präglas fortfarande hälso- och sjukvården av ett ensidigt biomedicinskt förhållningssätt som bidrar till den växande ohälsan. För att komma tillrätta med problemen krävs ett paradigmskifte. Det menar *Kerstin Thunberg*, fil dr och organisationspsykolog inom företagshälsovården på Clarahälsan i Karlstad.

Hur möter man en människa vars hela liv värker? När smärta i axlar, rygg och nacke ständigt gör sig påmind och när livet känns meningslöst och tomt. Forskning har visat att bakgrundsorsakerna till kroniska smärtbesvär ofta utgör en sammansatt problem-bild. Höga krav både i arbetslivet och privat, litet inflytande över arbetssituationen, stressiga arbetsförhållanden och knappt om tid för återhämtning, leder nästan ofrånkomligt till olika typer av smärta, som till exempel spänningar i nacke och skuldror, molande värk i handleder, oro, kanske till och med depression.

– I många diskussioner kring långtidssjukskrivningar pratar man om att folk utnyttjar systemet. Men man kan också vända på det och säga att systemet låter sig utnyttjas. Jag tror inte att man är riktigt medveten om hur människors beteenden påverkas när de möter ett system som så starkt fokuserar på det snävt medicinska och som jag anser vidmakthåller smärta och sjukdom, säger Kerstin Thunberg.

Inom primärvården, men också i viss mån inom företagshälsovården behandlas människor med kroniska smärt-syndrom som om de led av akut smärta. Man tänker och handlar mycket enligt en traditionell sjukvårdsmodell som präglas av ett biomedicinskt perspektiv, menar Kerstin Thunberg.

Hon har i sin avhandling, ”Practical pain management: Professional and organisational perspectives”, som lagts fram vid Psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet, undersökt hur patienter med kroniska smärtsyndrom tas om hand i hälso- och sjukvården.

Kerstin Thunberg har intervjuat vårdpersonal, för att få veta vilka attityder och behandlingsstrategier som finns inom hälso- och sjukvården, när det gäller omhändertagandet av kroniska smärtpatienter. Hon har också utvärderat korttids- och långtidseffekter av en rehabiliteringsmodell som bygger på en biopsykosocial grund där biologiska, psykologiska, sociala och kulturella aspekter tas med vid bedömning och behandling.

– Jag skulle vilja påstå att de höga ohälsotalen delvis beror på att hälso- och sjukvården inte har tagit tillvara den kun-

skap som faktiskt finns och implementerat den i den praktiska vårdstrukturen. Man letar primärt efter medicinska orsaksförklaringar, och när man inte finner några så går man vidare med olika utredningar. Under tiden hinner problemen förvärras och individen går djupare in i sin sjukdomsroll. Det kan gå ganska snabbt, säger Kerstin Thunberg.

I dag behandlas individer med kronisk smärta många gånger som om de led av akut smärta. Men det är oerhört viktigt att särskilja de olika tillstånden, menar Kerstin Thunberg.

Vid akut smärta, kan man för det mesta hitta en bakomliggande orsak som exempelvis skada eller sjukdom. Smärtan är också ofta övergående. Men bakom kronisk smärta finns ofta flera olika orsaksfaktorer som inte är lätta att särskilja. Diagnosen kronisk smärta ges om individen haft ont i mer än tre månader och då man inte kunnat hitta några påvisbara förklaringar till smärtan.

I kölvattnet av kronisk smärta följer ofta sömnsvårigheter, dålig aptit, sänkt självkänsla och uppgivenhet.

– Det är två helt olika tillstånd. Det finns effektiva sätt att ta bort akut smärta. Men när det gäller kronisk smärta så kan den vara mycket svår att bota. I stället måste man försöka hitta sätt att lindra och förhålla sig till smärtan. Det är därför viktigt att ha två helt olika metoder för att möta dessa patienter, säger Kerstin Thunberg.

Hon har i samarbete med Lillemor Hallberg, professor vid Nordiska hälsovårdshögskolan, samt Sven G Carlsson, professor emeritus vid Psykologiska institutionen i Göteborg, analyserat intervjuer med 22 personer inom vården som arbetar på ett specialistsjukhus och som tar emot många kroniska smärtpatienter. Intervjupersonerna var läkare, psykologer, sjukgymnaster, sjuksköterskor och socialarbetare, majoriteten av dem kvinnor. Syftet var bland annat att se hur vårdpersonalen förhöll sig till patienter med kronisk smärta och vilken slags behandling som erbjöds i praktiken. Det framkom tydligt att flera av de intervjuade hade ett biomedicinskt förhållningssätt, ofta utan att riktigt vara medvetna om det.

– Det fanns en diskrepans mellan den ideala bilden av hur man bör förhålla sig till smärtpatienter och hur man i praktiken arbetade. Man tillskansar sig en vokabulär och tillsätter ett multidisciplinärt arbetsteam, men det är inte någon garanti för att man verkligen arbetar över gränserna och tar till sig av den merkunskap som kan alstras i ett team. I många fall fortsätter man att arbeta efter gamla hierarkiska modeller, säger Kerstin Thunberg.

DET FANNS OCKSÅ bland vårdpersonalen känslor av uppgivenhet och otillräcklighet när det gäller förmågan och möjligheten att kunna hjälpa kroniska smärtpatienter. Många upplevde att de inte hade inflytande över sin arbetssituation och att stödet från chefer och arbetsgivare var bristfälligt. Som en av de intervjuade uttryckte det: ”Det känns som ett totalt misslyckande. Man förstår så snart en smärtpatient

ÖYVIND LUND

Kerstin Thunberg har undersökt hur patienter med kroniska smärt-syndrom tas om hand i hälso- och sjukvården.

kommer till kliniken vilka problem de har och hur mycket de lider men vad kan vi göra? Man känner sig helt hjälplös.”

– De problem som människor söker för i dag är mer komplexa eftersom samhället också har blivit mer komplext. Men man möter dessa problembilder med gamla strukturer. Vi har i Sverige inte varit särskilt bra på att utveckla organisationer och former som i den kliniska vardagen stödjer ett integrativt förhållningssätt med samverkan över specialistgränserna, säger Kerstin Thunberg.

Hon fann en påfallande frustration hos de intervjuade sjuksköterskorna. Sannolikt för att de hade en mer nära kontakt med patienterna. De levde sig in i patienternas problematik på ett starkare sätt än övriga personalkategorier med en mer sporadisk kontakt med smärtpatienterna. Ju längre ifrån patienterna man jobbade, desto starkare var uppfattningen att man arbetade utifrån ett biopsykosocialt perspektiv.

– Det var så tydligt att strukturen präglades av en gammal hierarki som inte gynnade ett integrativt synsätt och där sjuksköterskor, men också psykologer upplevde att deras kunskaper inte togs tillvara. Vi har också ett utbildningssystem och en socialförsäkring som understödjer det biomedicinska synsättet. Man letar efter godtagbara diagnoser som ska legitimera en sjukskrivning, säger Kerstin Thunberg.

HON HAR I EN FJÄRDE STUDIE i avhandlingen följt 40 kvinnor med kronisk smärta som remitterats till olika rehabiliteringskliniker för behandling. Kvinnorna som lidit av smärta i över tio år, var mellan 21 och 51 år och hade flera samtidiga diagnoser. De fick pröva en rehabilitering som byggde på ett multidisciplinärt arbetssätt, syftet var att utvärdera korttids- och långtidseffekterna.

Vid en uppföljning ett halvår, respektive fyra år senare, visade det sig att vid första uppföljningen var hela 75 procent tillbaka i arbete efter genomgången rehabilitering. Fyra år senare var 78 procent tillbaka på jobbet. Kvinnornas självkänsla var starkare och de mådde bättre generellt.

– Vid första utvärderingen fungerade kvinnorna bättre i sin vardag, men smärtan förändrades inte förrän efter 48 månader som var den sista mätningen. Då mådde de betyd-

ligt bättre, såväl fysiskt som psykiskt och de hade också intagit ett annat förhållningssätt till sin smärta, säger Kerstin Thunberg.

Vad var då hemligheten till att rehabiliteringen lyckades så väl? Kerstin Thunberg återkommer till betydelsen att åter skapa känslan av sammanhang och en röd tråd i kvinnornas liv. Rehabiliteringspersonalen gavs förutsättningar att arbeta multidisciplinärt. Kvinnorna fick också en så kallad ”case manager”, en personlig följeslagare som såg till att kvinnorna fick vad de behövde för att gå ett friskare liv till mötes. Även kvinnornas arbetskolleger och familjer informerades om rehabiliteringen och erbjöds också att delta som stöd.

Kvinnorna fick även lära sig olika tekniker för avspänning och stresshantering.

– Det första steget var att motivera kvinnorna, eftersom flera av dem hade utvecklat en stark misstänksamhet mot rehabiliteringssystemet. Det var också viktigt att skapa ett lugn kring kvinnorna. Att vara sjukskriven innebär en stark oro för hälsan och ekonomin och kan vara sjukdomsalstrande i sig. Därefter kommer själva arbetet med problemdefinitionen, min erfarenhet är att värden har väldigt brått med att sätta in en massa åtgärder, innan man har klart för sig vad problemen egentligen handlar om, säger Kerstin Thunberg.

– Det finns många samvarierande faktorer bakom kronisk smärta och långtidssjukskrivningar. Det handlar om familjereaktioner, om ekonomi, om relationer på arbetsplatsen och om tidigare upplevelser. Vilket man måste ta med i en rehabiliteringsprocess, säger Kerstin Thunberg.

PÅFALLANDE MÅNGA KVINNOR i den fjärde studien hade varit utsatta för olika trauman. Under rehabiliteringsprocessen framkom det att mer än en tredjedel av kvinnorna hade varit utsatta för sexuella övergrepp eller fysisk eller psykisk miss-handel. Nära nog en tredjedel hade vuxit upp i familjer med missbruksproblem.

– Personer som växer upp i sådana familjer lever i tystnadsens kultur och sorgen och smärtan har ingenstans att ta vägen förrän den många år senare tar sig kroppsliga uttryck. Vi lever i ett samhälle som förtiger denna komplexa problematik och använder inte de rätta redskapen för att ta hand om den. Man tar ett symtom i taget och pusselbitarna läggs inte ihop, säger Kerstin Thunberg.

Hon tycker många gör det enkelt för sig när olika svartepettrar pekas ut som den skyldige bakom de höga sjukskrivningstalerna. Arbetsplatserna, de sjukskrivande läkarna, rehabiliteringspersonalen och patienterna själva, har oförskyllt fått ta en alldeles för stor del av ansvaret.

– Vi måste finna nya strukturer för att bättre kunna möta vår tids ohälsa. Ett nytt perspektiv kräver andra organisatoriska former som måste förankras i den praktiska vardagen. Men det krävs ett paradigmskifte för att vi ska lyckas med det, säger Kerstin Thunberg.

EVA NORDIN
frilansjournalist

Satsning på arbetsmiljön i skolan

Det är viktigt att skolans arbetsmiljö förbättras. En kommunal stödfunktion kan stödja och stimulera enskilda skolor så att arbetsmiljöarbetet kontinuerligt fortgår och hjälpa skolor med utvecklingsområden som skolorna anser att de behöver hjälp med, skriver psykolog *Sven-Göran Servais*.

Skolan är Sveriges största arbetsplats. Sedan 1990 omfattas även eleverna av arbetsmiljölagen. I Stockholms läns arbetshälsorapporter (1995, 1999) framstår skolan som en riskmiljö. Många lärare inom länet uppfattar sig som "utbrända" (Backman, 2000). Organisationens uppbyggnad och funktion är sannolikt en bidragande orsak till detta (Servais, 2001). En enkätundersökning visar att elevernas psykiska hälsotillstånd är sämre än för tio år sedan (Saers, 2002).

Arbets- och Miljömedicin ingår i ett rikstäckande nätverk för arbetsmiljöutveckling i skolan. I detta ingår bland andra Elevorganisationen i Sverige, Svenska Kommunförbundet, fackförbunden, Arbetstillsynsinstitutet, Arbetsmiljöverket, Arbetsmiljöinspektionen och Folkhälsoinstitutet i Sverige. Nätverket bildades i samband med skolans arbetsmiljöår 1992.

1995 gav vi i samarbete med andra aktörer inom nätverket ut skriften *Arbetsmiljökvalitet i skolan. Diskussion och fakta om skolans miljö och utveckling*. Skriften grundas på sex seminarier 1993/94 som leddes av forskare och praktiker inom skolvärlden. Seminariernas syften var att utifrån ett arbetsmiljöperspektiv lyfta fram forskningsresultat och undersöka om resultaten tillämpas, att finna väsentliga områden för ny forskning samt att skapa kontakt mellan forskare och praktiskt verksamma i skolan. Skriften återspeglar vad nätverket, forskare och praktiker bedömer vara viktiga delar av arbetsmiljön. Områden som avhandlas i skriften och som således utgör nätverkets arbetsmiljöbegrepp är: kvalitetssäkring av arbetsmiljön; skolans styrning; skolans ledning; individ, grupp och socialt liv i skolan; ljud, ljus och ergonomi; allergier och annan överkänslighet; skololycksfall och skolans uterum; arbetsmiljölagen.

SKOLORNA LIKSOM ANDRA arbetsplatser är skyldiga att arbeta systematiskt för att förbättra sin arbetsmiljö enligt AFS 2001:1, det vill säga arbetsmiljöverkets föreskrift om systematiskt arbetsmiljöarbete. Den arbetsmodell för systematiskt arbetsmiljöarbete som vi använder oss av och som redovisas i ovan nämnda skrift innehåller följande led:

- Undersökning och kartläggning av verksamheten för att finna relevanta utvecklingsområden

Skolorna är skyldiga att arbeta systematiskt för att förbättra arbetsmiljön för elever, lärare och övrig skolpersonal.

- Mål inom utvecklingsområdena formulerade så att de går att arbeta mot och handlingsplaner som konkretiserar hur man når målen
- En klar arbetsfördelning med befogenheter i relation till ansvar och resurser
- Uppföljning för att utvärdera resultat av genomförda åtgärder och som underlag för en eventuell ny målformulering

Den ovan nämnda skriften och personal- och elevenkäter för skolans arbetsmiljörom (Johansson m fl, 1995), har använts vid en intervention i sju skolor inom Stockholms län som underlag för utbildnings- och utvecklingsarbete med målet att förbättra arbetsmiljö och hälsa (Servais m fl, 2002). I interventionen ingick även arbetsmedicinsk konsultation. Fjorton jämförelseskolor ingick i studien. Elever och personal följdes under åren 1996–99 med hjälp av kvantitativa och kvalitativa metoder. Självsattningsvisade – för de totalt 21 skolorna – på en försämring av arbetsmiljön, minskning av det mentala välbefinnandet och ökad stress under undersökningsperioden. Interventionsgruppen skattade dock fler förbättringar och färre försämringar än jämförelsegruppen, vilket visar att arbetsmiljöinterventionen lyckats med att starta en process som motverkat en negativ utveckling av arbetsmiljö och hälsa.

Även skolornas effektivitet påverkades gynnsamt av inter-

ROBERT EKEGREN

ventionen. Detta tog sig uttryck i bättre måluppfyllelse och bättre intern organisation. Elevernas roll i arbetet med att utveckla arbetsmiljön framstod i projektet som alltmer central och en av utbildarna i projektet som kom från Elevorganisationen i Sverige tog 1999 fram ett elevmaterial om arbetsmiljön (Furudahl, 1999). I samband med interventionen har metodutveckling pågått och vi har undersökt utbildningsmaterialets kvalitet (Söderman, 2002; Söderman m fl, 2002).

Ett nytt utbildningsmaterial har tagits fram som kommer att vara till stor hjälp för enskilda skolors arbetsmiljöarbete. Materialet består av elev- och personalenkäter som kan användas för att underlätta kartläggningen av den egna verksamheten. Enkäterna kan härledas till det som nätverket bedömt vara angelägna arbetsmiljöområden under den tidigare nämnda seminarierien. Ett enkätverktyg kommer att underlätta bearbetningen av enkätsvaren. En broschyr presenterar enkätverktyget och redovisar våra erfarenheter från systematiskt arbetsmiljöarbete. En annan broschyr avsedd för eleverna ger en inblick i arbetsmiljöområdet och hur man kan arbeta för att förbättra den egna arbetsmiljön. (Den som är intresserad av utbildningsmaterialet kan höra av sig Roswitha Melzer, Arbetslivsinstitutet, Tema Skolans arbetsliv, 113 91 Stockholm, tel: 08-619 69 40, roswitha.melzer@arbetslivsinstitutet.se)

ERFARENHETER FRÅN INTERVENTIONSPROJEKTET visar att en kommunal stödfunktion för skolors arbetsmiljöarbete är önskvärd. En sådan skulle som vid det tidigare nämnda interventionsprojektet kunna bestå av parter (arbetsgivare och arbetstagare), elever och experter. Elevskyddsombuden skulle kunna få en plattform för sitt arbete i kommunen. Tillgång till experter skulle kunna erhållas i ett samarbete med elevhälsan, företagshälsovården och/eller miljökontoret.

Med parter, elever och experter bedömer jag att stödfunktionen har nödvändiga resurser för att bedriva utvecklingsarbete inom arbetsmiljöområdet och en sammansättning som gör att den kan hantera de konflikter som vanligtvis uppstår då man arbetar med att utveckla skolan. Stödfunktionen ger såväl elevhälsan, företagshälsovården som miljökontoret stora möjligheter att utföra hälsofrämjande arbete. En kommunal stödfunktion kan stödja och stimulera enskilda skolor så att arbetsmiljöarbetet kontinuerligt fortgår (bland annat genom det systematiska arbetsmiljöarbetet) samt hjälpa skolor med utvecklingsområden som skolorna anser att de behöver hjälp med. Viktigt är att gruppen blir en mot kommunens skolor aktivt arbetande och stödjande grupp och inte en grupp som enbart ägnar sig åt att utbyta synpunkter om till exempel arbetsmiljö- och hälsoläget i kommunen.

Arbetsmiljöarbete innebär i dag i allt högre grad arbete med att utveckla skolan som organisation vilket bland annat handlar om att förbättra relationerna. Främst områdena skolans styrning, ledning och socialt liv i nätverkets arbetsmiljöbegrepp (Servais, 1995) kräver psykologisk kompetens och gör psykologen självskrivnen i stödfunktionens gemensamma arbete.

SVEN-GÖRAN SERVAIS
 Psykolog, fil dr
 sven-goran.servais@smd.sll.se

LITTERATUR

Arbetshälsorapporten 1995. Om samband mellan arbetsvillkor och ohälsa i Stockholms län. Yrkesmedicin, Samhällsmedicin. Stockholms läns landsting. Stockholm, 1995.

Arbetshälsorapporten 1999. Om samband mellan arbetsvillkor och ohälsa i Stockholms län. Yrkesmedicin, Samhällsmedicin. Stockholms läns landsting. Stockholm, 1999.

Backman L: Psykisk ohälsa bland skolans personal. Risk för utbrändhet? Rapport från Yrkesmedicinska enheten. Stockholm, 2000:1.

Furudahl A: Arbetsmiljö i skolan. Arbetslivsinstitutet, Elevorganisationen i Sverige, 1999.

Johansson L, Häggqvist S, Wennberg A, Olsson R, Wejryd K: Skolmiljö 2000 – Skolans arbetsmiljöområde. Arbetslivsinstitutet, 1995.

Saers K U: Elevhälsa. Rapport från enkätundersökning maj 2002 bland skolsköterskor, skolpsykologer och skolkuratorer. Apeiron Statistikkonsult AB på uppdrag av Barnombudsmannen, Akademikerförbundet SSR, Sveriges Psykologförbund, Vårdförbundet, 2002.

Servais S-G: Skolpsykologen som utvecklare av skolorganisationen. Redskap för urval eller jämlikhet. Akademisk avhandling. Psykologiska Institutionen. Stockholms universitet, 2001.

Servais S-G: (red). Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Svenska Kommunalarbetsareförbundet, Svenska Kommunförbundet. Arbetsmiljöökvalitet i skolan. Diskussion och fakta om skolans miljö och utveckling. Arbetarskyddsstyrelsen. Stockholm, 1995.

Servais S-G, Häggqvist S, Söderman E, Backman, L, Grundberg K, Lundin A, Petterson I-L, Åhman M:

Arbetsmiljöökvalitet i skolan. Utvärdering av en arbetsmiljöintervention baserad på samverkan. Arbete och Hälsa. Arbetslivsinstitutet. Stockholm, Nr 2002:9.

Söderman E, Backman L, Grundberg K, Häggqvist S, Lundin A, Petterson I-L, Servais S-G, Åhman M: Skolmiljö 2000. En mätteknisk rapport. Arbetslivsinstitutet. Stockholm, 2002:7.

Söderman E, Backman L, Grundberg K, Häggqvist S, Lundin A, Petterson I-L, Servais S-G, Åhman M: Arbetsmiljöökvalitet i skolan. En mätteknisk rapport. Arbetslivsinstitutet. Stockholm, 2002:8.

Söderman E: Arbetsmiljöökvalitet i skolan. Kvalitativa och kvantitativa metoder. Arbetslivsinstitutet. Stockholm, 2002:9.

Från pojke till flicka till pojke

I april sände TV3 en dokumentär om ett könsbyte i USA år 1966.

I decennier har denna "operation" diskuterats bland sexologer världen över. Få av oss kunde dock ana att denna händelse skulle få så katastrofala följder som den fick.

Historien är följande: I USA föddes i mitten av 1960-talet ett par enäggstvillingar, som namngavs Bruce och Brian. Pojkarna skulle omskäras och för den ena gick det bra, men inte för den andra. Kniven slant och hela penis brändes av. Operatören och föräldrarna blev chockade och tillkallade en berömd psykolog och sexolog, professor i medicinsk psykologi vid The John Hopkins Universitet i Baltimore, John Money, för att få råd om hur man skulle behandla pojken.

Efter många överväganden och diskussioner med föräldrarna, föreslog John Money att pojken skulle uppfostras som flicka. Han kunde ju inte leva som pojke utan en penis. Hans testiklar opererades bort, hans hår fick växa och han gavs flicknamnet Brenda. John Money och andra forskare på 1960- och 1970-talen menade att vi föds könsneutrala och att uppfostran och miljö skapar vår könsidentitet mer än de genetiska anlagen.

BRENDA MÅDDE DOCK inte bra och trivdes inte som flicka. Det blev sämre då hon började i skolan. Hon föredrog stora klumpiga stövlar och skogshuggarjacka; hon kammade inte håret. Kamraterna mobbade henne och kallade henne grottflicka. När hon kom i puberteten ordinerades hon kvinnligt könshormon, östrogen. Hon frågade sin pappa varför hon skulle äta "små rosa piller". Fadern svarade: "För att få bröst." Brenda skrattade och spolade oftast ner tablettorna i toaletten. När dagen kom, då det skulle bestämmas om en konstgjord slida, kom Brenda och hennes far i stor dispyt.

Brenda motsatte sig operationen och fadern försökte muta henne genom att lova henne en bil om hon gick med på könsoperationen. Flickan sa nej och då orkade fadern inte längre. Efter skolans slut tog far och dotter en tur med bilen för att köpa glass. Medan Brenda åt sin glass, berättade fadern sanningen om hennes liv. Detta gjorde henne både arg och förtviv-

lad. Hon försökte ta sitt liv genom att svälja en stor dos av moderns sömntabletter och hamnade på sjukhus under en månad. Hon hotade på nytt att ta sitt liv. Men föräldrarna avvägrade detta med sjukhusets hjälp.

Några år senare beställde hon tid hos kirurgen som omskurit honom/henne. Brendas avsikt var att skjuta kirurgen med den pistol hon hade med sig till hans mottagning. Hon presenterade sig för läkaren, som brast i gråt och visade stor empati för Brenda. Detta berörde henne så djupt, att hon ansåg att han redan fått sitt straff.

Brenda var en stark person och bestämde sig för att lämna sitt feminina liv och på nytt bli "man". Han/hon bytte namn till David och förälskade sig i en kvinna, som var mor till tre barn i ett tidigare äktenskap. David berättade sitt öde, kvinnan accepterade, och de gifte sig 1993.

Både barnen och hustrun kom att älska David, som upplever att han nu fått en egen familj och är relativt lycklig. David och hans hustru kan inte ha ett vanligt heterosexuellt samliv innebärande penetrering men säger sig nöjda med annan form för erotisk-sexuell närhet med många ömhetsyttringar.

FÖRST 1998 BLEV DENNA HISTORIA KÄND. Det är ofattbart att man kunnat följa händelseförloppet fastän många läkare, psykologer och sexologer känt till John Money's experiment, som egentligen var en nödlösning. Han trodde säkert att en pojke inte kunde leva ett bra liv utan penis och att det bästa därför vore att göra honom till flicka. Betydelsen av att han var enäggstvilling har inte tydligt framhållits. Säkert förvårade detta hans situation som Brenda, eftersom han ju ständigt konfronterades med sin tvillingbror – fysiskt som psykiskt. Det finns nu en organisation i USA, som hjälper till med råd-

FOTO: TV3

I april sändes dokumentären om Brenda/David i Sverige.

givning i liknande fall som detta. Den kallas intersexuell och avråder könsoperationer av nyfödda som föds med ett obestämt kön – ett så kallat tredje kön.

Det är alltså en hetsig debatt mellan förespråkare för ett konstruktivistiskt synsätt enligt John Money och anhängare av en ren biologisk teori på genus.

Könsoperationerna här i Sverige var inte så lyckade i början. Läkarna var oerfarna och en del personer som bytte kön från man till kvinna var missnöjda efter operationen fastän de själva passionerat önskat den. Enligt min inställning är det ytterst sällan befogat att ta till kirurgi, man kan komma långt med psykoterapi. Under drygt två år hade jag en medelålders man i psykoterapi som sökte för könsbyte. Han var välutbildad och ekonomiskt oberoende men missnöjd med sitt kön. Redan i övre tonåren ville han bli kvinna och sökte leva i dubbla könsroller.

Under terapin införskaffade han flera uppgifter från kliniker i Europa och Asien om man-till-kvinna operationer. Han anade att han sannolikt inte kunde få bli opererad i Sverige, bland annat för att han hade en minderårig dotter som han hade delad vårdnad om. I terapin berörde han ofta sin längtan efter att "bli kvinna" och uttryckte samtidigt sin ångest inför det fysiska ingreppet, emotionella och sociala problem och inte minst hans förändrade papparoll. Jag var neutral och varken avrådde eller pressade honom. Av och till klädde han sig som kvinna och tog även kontakt med transvestitföreningen i Sverige. Så kom dagen då han var färdig med sitt beslut. Han ville inte låta operera sig utan fortsätta att leva i sina två roller – som man och transvestit, och så lever han alltjämt.

En av världens mest kända transpersoner, Dr Virginia "Charles" Prince, USA, över 90 år gammal, har levt större delen av sitt liv som kvinna, hormonbehandlad med stora bröst men med sina manliga könsorgan kvar.

Jag har dessvärre erfarenhet av patienter som ångrat sitt oåterkalleliga könsbyte. Oftast är detta mindre resursstarka personer med en svår psykologisk problematik från tidig barndom. Vid den sexologiska kliniken på Rigshospitalet i Köpenhamn, där man har stor erfarenhet av sökande för könsbyte, har man också med åren blivit mer restriktiv med kirurgiska ingrepp.

MAJ-BRIHT BERGSTRÖM-WALAN
Psykolog
aukt. sexolog

Hans bortgång är en ännu oöver-
hållbar förlust för psykoanalysen
och den innebär en stor sorg och saknad
hos många vänner, patienter, kolleger,
handledda och bland dem som hört och
läst honom.

Sorgebudet spred sig snabbt och
många har hört av sig för att uttrycka sin
bestörtning. Från dem som haft med
Ludvig att göra återkommer en upple-
velse av att tillsammans med honom all-
tid ha blivit sedd. Han intresserade sig
med engagemang för varje enskild män-
niska, man kände sig som en viktig per-
son i hans sällskap. Hans förmåga till
uppmärksam respekt och närvaro var
unik. Många som inte kände honom be-
skriver att de ändå tyckte sig ha en viktig
relation med honom utifrån det han
skrev, talade om och stod för. Hans se-
naste bok från 2001, "Den tunna hinnan
– mellan omsorg och grymhet" inleder
han med en dedikation till sin mor So-
nia, som skulle kunna gälla honom själv:
för hans outsläckliga nyfikenhet, hans
lust att lära och strävan att utvecklas
som människa.

Ludvig föddes i Polen i september
1945 som förste son till judiska föräld-
rar, som överlevt nazismen underjor-
diskt gömda i Polen. Han behöll hela sitt
liv ett starkt judiskt engagemang och ett
särskilt intresse för den destruktive för-
övarens psykologi. Hans föreläsning vid
den senaste Försoningskonferensen i
Stockholm präglades av en lidelse att
framföra budskapet om vars och ens an-
svar, inte bara för sina handlingar utan
också för sina egna destruktiva impul-
ser. Sin första bok "Objektrelationer
och psykoterapi" från 1983 dedicerade
han "Till min far Jakob som vågade när
skräcken härskade".

Han kom till Sverige med föräldrarna
1947 och växte upp i Stockholm, där han
utbildade sig till psykolog. Han började
den psykoanalytiska utbildningen vid
dåvarande Svenska föreningen för holi-
stisk psykoterapi och psykoanalys (nuva-
rande Svenska psykoanalytiska sällska-
pet) 1973 och var under åren 1987–1995
rektor för utbildningen. Ludvig hade en
avgörande betydelse för att förändra in-
riktningen från neo-freudiansk till brit-
tisk objektrelationsteori. Han var pådri-
vare och inspiratör i den utveckling som
ledde fram till att Svenska psykoanaly-
tiska sällskapet ansökte om och blev ac-
cepterat som en del av IPA (Internatio-
nal Psychoanalytic Association). Ludvig
erhöll också medlemskap i Svenska psy-
koanalytiska föreningen och blev en
ständigt uppskattad lärare i båda före-
ningarnas utbildningar.

Ludvig var en centralgestalt inom
psykoanalysen och psykoterapin. Han

TOMAS SÖBERGREN

Till minne av Ludvig Igra

Vår käre vän och ständigt
inspirerande kollega, psykoanalytikern
och författaren *Ludvig Igra*
har hastigt och oväntat avlidit i en
hjärtinfarkt, 57 år gammal.

Han lämnar efter sig sin hustru
Gudrun, barnen Mirjam och David,
föräldrar, bror, svägerska och brors-
barn. Ludvig betydde oerhört mycket
för sin familj, liksom de för honom.

var en klok och erfaren kliniker. Han var
också en ständigt efterfrågad och myck-
et uppskattad lärare, handledare och fö-
reläsare inom ett stort antal psykoterapi-
utbildningar, institutioner och klini-
ker i hela Norden. Han blev en allt ofta-
re anlitad föreläsare på konferenser även
i övriga Europa. Denna sommar skulle
han ha varit en av huvudtalarna vid den
internationella psykologkonferens som
anordnas i Stockholm. Hans språk var
genomsyrat av bilder och metaforer,
som fångade psykologiska skeenden
med pregnans och tydlighet. I hans skar-
pa, och ibland till synes provokativa,
formuleringar fanns för det mesta en
underton av varm humor.

Förutom ovan nämnda böcker publi-
cerade Ludvig 1988 "På liv och död – om
destruktivitet och livsvilja" och 1996
"Inre värld och förändring – om narcis-
sism, identifikation och inre objekt".
Han introducerade Melanie Kleins och
W R Bions teorier i Sverige, och bidrog
till att centrala texter av dessa två gavs
ut på svenska. Han var volymansvarig

för Band V, "Sexualiteten", i Natur och
Kulturs svenska utgåva av Freuds Sam-
lade Skrifter. Och han skrev därutöver
en mängd artiklar i skilda psykoanalyti-
ska ämnen.

Ludvig personifierade psykoanalysen
i debatter och diskussioner, där han vi-
sade en teoretisk och pedagogisk bril-
jans, som blev till en inspirationskälla
inte bara för kolleger utan också för en
bredare allmänhet. Han hade en unik
förmåga att både borra djupt och bygga
broar. Han hade en bred och djup belä-
senhet i psykoanalys, judendom, musik,
historia och politik. Genom sina kun-
skaper blev han efterfrågad av tidningar,
radio/tv, vid konferenser, teaterföre-
ställningar, museievenemang.

Hans förmåga och glädje att framträ-
da inför en lekmanpublik präglades av
ödmjukhet och respekt, samtidigt som
han förmedlade sitt budskap med tyngd
och auktoritet.

I våra föreningar kommer Ludvig att
lämna ett stort tomrum efter sig, när-
mast en "bombkrater", som han själv
kanske skulle ha sagt i sitt mustiga
språk. Han gav oerhört mycket och hade
oerhört mycket kvar att ge. Ludvig kän-
des alltid som om han var mitt i livet,
full av energi och vitalitet. Trots alla
hans engagemang "ute i världen" deltog
han på de allra flesta föreningsevene-
mang. Antingen det var kandidater som
lade fram sina uppsatser eller mer erfara-
na kolleger som presenterade sina tan-
kar, gav Ludvig alltid en extra dimen-
sion åt diskussionen. Hans inlägg var
originella, ibland kritiska, ofta roliga
och alltid stimulerande.

Ludvig var en påtaglig livsnjutare.
Han dansade tango tills skjortan badade
av svett. Han var en kärleksfull make se-
dan 38 år och tillgiven far. För vännerna
fanns alltid en humoristisk värme och
omtänksam trofasthet. På lantstället i
Dalarna kände han sig hemma och vall-
färdade till Dalhallas operor, liksom han
cyklade till Operan i Stockholm för att
höra Wagner. Vi är många som kommer
att sakna honom med stor smärta samti-
digt som han lever vidare med och i oss.

TOMAS BÖHM, HANS CAMITZ,
ARNE JEMSTEDT, DAG NOTINI, KENT PETERSON
MADELEINE BACHNER,
ordf. i Svenska Psykoanalytiska Sällskapet
SVEN LAGERLÖF,
ordf. i Svenska Psykoanalytiska Föreningen
JOHAN SCHUBERT, Psykoterapiinstitutet

Vill du hedra minnet av Ludvig Igra
med en trädplantering i Israel kan du
lämna bidrag till Keren Kajemet. Min-
nesdiplom från givarna överlämnas till-
familjen, pg 150376-2.

på gång i förbundet

Bästa examensuppsatserna

Martin Hedqvist, Susanne Olofsdotter, Petra Andersson och Cecilia Sjödén, pristagare på Rådskonferensen.

Under Rådskonferensen delades Psykologförbundets pris för bästa examensuppsatser ut till studerande på psykologprogrammet under läsåret 2001/02.

Första pris gick till *Susanne Olofsdotter* (f d Foxell) och *Martin Hedqvist* från Uppsala universitet för deras uppsats: "Tomkinssekvensen: En experimentell studie av affekten skam".

Peter Lilliengren, Stockholms universitet, fick andra pris för "Att använda handlingsorienterade interventioner i en psykodynamisk referensram".

Petra Andersson och *Cecilia Sjödén*, Uppsala universitet, fick tredje pris för uppsatsen "Hyperaktivitet hos normalbarn: Inhiberingsbrister eller svårighet med energireglering".

Ordförande i professionsrådet

Fil dr *Margareta Carlberg* valdes på Rådskonferensen till ordförande i det nybildade professionsrådet. Hon ingår sedan tidigare i rådet och var valberedningens kandidat.

Nya i styrelsen

På Rådskonferensen valdes *Mikal Björkström* till ordinarie stude-
randerledamot i förbundsstyrelsen. Han är ordförande i Studeranderådet och läser på termin 6 vid Psykologiska institutionen i Umeå. Till studerandesuppleanter i styrelsen valdes *Ulrika Lindberg*, Lund, *Susanne Lundgren*, Linköping och *Erik Hammarström*, Örebro.

Studeranderepresentanter nomineras av Studeranderådet och väljs in av kongress eller rådskonferens.

Psykologidagarna 2004

Psykologidagarna hålls nästa gång 22-23 mars 2004. Det beslöt förbundsstyrelsen på sitt möte dgen före Rådskonferensen. Denna gång hålls dagarna på City Conference Center, vilket innebär Norra Latin och Folkets hus i Stockholm.

Motioner till kongressen

Det börjar bli dags att fundera på motioner till 2004 års kongress. Motionerna ska vara inne den 31 oktober 2003.

Kongressen kommer att hållas på Riverton hotell i Göteborg.

Kom ihåg!

Det är viktigt att du alltid anmäler till oss när du byter arbetsgivare.

Det är viktigt för att dina intressen ska kunna tillvaratas, din lön och övriga anställningsvillkor. Särskilt viktigt är det för din lokala företrädare på arbetsplatsen.

Kontakta Medlemsservice på telefon 08-567 06 430 eller maila till post@psykologforbundet.se

Det går också bra att skicka ändringen till Sveriges Psykologförbund, Box 3287, 103 65 Stockholm.

Pengar till narkotikaforskning

Mobilisering mot narkotika delade i mitten av maj ut 28 miljoner kronor till 45 olika projekt. Bland de forskare som beviljats forskningspengar finns fyra psykologer: *Mats Fridell*, Lunds universitet, får ett av de största anslagen på 1,1 miljoner. Övriga psykologer är *Hans Bergman*, Karolinska institutet i Stockholm, *Britt af Klinteberg*, Karolinska institutet och *Knut Sundell*, Socialtjänstförvaltningen i Stockholm.

- De olika projekten ger möjlighet till ökad kunskap på en rad områden. Narkotikamissbrukets utbredning i olika ungdomsgrupper, vilka riskfaktorer som finns, vilka faktorer som skyddar mot missbruk och om den organiserade narkotikabrottsligheten, säger regeringens narkotikapolitiska samordnare *Björn Fries*.

En lista över de projekt som fått forskningsbidrag finns publicerad på www.mobilisera.nu

disputationer

Johnny Hellgren har disputerat på avhandlingen "The times they are a-changin'. Job uncertainty and the flexible labor market". Psykologiska institutionen, Stockholms universitet.

Jan-Åke Jansson: "Perceived Self-image, Intellectual Ability, Frontal Lobe Function, and Perceived Ward Atmosphere among Patients with Psychosis", Institutionen för psykologi vid Lunds universitet.

Jesper Lundgren disputerar på avhandlingen "Dental fear. Psychophysiology, Cognition and Behavior" den 13 juni, Sal F1, Psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet.

kalendarium

Juni

- 10 Facklig grundkurs i Västerås
- 11 Vetenskapliga Rådet, sammanträde

September

- 10-11 FS
- 17-19 MHV/BHV-psykologernas studiedagar
- 24-26 Psykologer i förskola och skola, kompetensdagar

Oktober

- 22-23 FS
- 30-31 Forensiska psykologers studiedagar

Rättelse

Västerbottensgrenen har omkring 405 medlemmar varav 169 studerandemedlemmar. Inte omkring 200 medlemmar som det stod i referatet från den fackliga utbildningen i Skellefteå i nr 10-03.

Psykologer som arbetar med barn/vuxna med funktionshinder

Konferens i Umeå 17–19 september.
Föräldraskap på livstid.

Onsdag 17/9

- 11.30–12.30 Lunch och registrering
12.30–13.00 Välkommen
13.00–15.00 "Får man födas hur som helst?" Reflexioner kring att leva med Downs Syndrom. Sven-Olof Edvinsson, överläkare handikappförvaltningen och ledamot i den statliga utredningen om genetisk integritet.
15.30–17.15 "Barn som inte blir flygfärdiga" – konsekvenser för föräldraskapet, Snorre Hermansson, pappa och yrkesverksam inom habilitering.
17.30–19.00 Årsmöte
19.30 Middag med underhållning av komiker Nicke Sjodin

Torsdag 18/9 Parallella seminarier

Barntema

- 8.30–9.15 Att ha en syster med funktionshinder, Siri Ambjörnsson – storasyster och psykologstuderande
9.45–11.15 Föräldrar och barn i samspel, en metod att bedöma och stärka samspel, psykoterapeut Marianne Riska och psykolog Brita Sundberg
11.15–12.15 "Att växa som förälder" – Hur bli en kompetent förälder om barnet har ett kognitivt funktionshinder? Inga Lundblad-Danielsson, förälder och psykolog

Vuxentema

- 8.30–9.15 Råd och Stöds grundidéer - från reformintention till praxis, Handikappförvaltningen, Västerbotten, psykolog Hans Johansson
9.15–10.00 "Att möta familjer i samtal om döden", psykolog Helena Fagerberg-Moss, Göteborg
10.30–11.15 Helena Fagerberg-Moss, fortsättning
11.15–12.15 Anpassade planer, arbetsterapeut Monica Hällgren och kurator Louise Hultqvist-Eriksson

Gemensam föreläsning barn-vuxen

- 13.15–15.00 Existentiell terapi, ett alternativ i vår tid? Dan Stiwne, psykolog, psykoterapeut, docent Linköping
15.30–17.30 Erfarenhetsutbyte av anhörigstöd "Open Space", ev uppdelning barn och vuxenpsykologer. Konferensdeltagare som önskar presentera kort (5–10 min) föräldrautbildning-syskonstöd, anhörigstöd från sin verksamhet.
18.00 Guidning runt Umeå stad
19.00 Västerbottensinfluerad festmiddag på Norrlandsoperan Bengt Pohjanen, författare inleder.

Fredag 19/9

- 8.30–9.30 Föräldrautbildning, ett program (enl Barkley) anpassat till föräldrar till barn med autism, psykolog Peter Karlsson – Habiliteringscenter
10.00–11.00 "Hur stärka dagens småbarnsföräldrar?" Presentation av verksamheter som ger stöd i förälder-barnrelationen, psykolog Karin Wallgren, Föräldrautbildningen – Stockholm
11.00–12.00 "Om lidande och tröst" Vera Dahlqvist sjuksköterska och doktorand, tröstprojektet, institutionen för omvårdnad i Umeå
12.00 Avslutning av konferensen med lunch

Avgift: 3100:- för medlemmar, 3500:- icke medlemmar. Avgiften inkluderar kaffe, tre luncher, två middagar. Uppge önskemål om särskild kost. Resa och logi ingår ej. Konferensen är också öppen för kuratorer i mån av plats. Enstaka föreläsning 300 kr. Konferensavgift betalas in när bekräftelse på att ni erhållit plats skickats ut.

Anmälan senast 30/6. Anmälan är bindande. Ange namn, fakturaadress, telefonnummer, samt e-postadress. Även reservation av nedanstående boendialternativ kan göras i anmälan.
E-post: monica.sandstrom@umea.fh.se. Fax 090-71 81 16.

Ett antal rum finns reserverade. Pris per övernattning: hotell Win 975:- hotell Dragonen 660:- Vandrarhem STF, centralt 165:-. Betalas direkt till hotellet. Rabatterade flygresor boka genom Företagsresor i Umeå AB senast 13/8. Platser finns reserverade på ett antal avgångar. Skriv eller ring för info. Ange konferens, e-post: foretagsresor@foretagsresorumea.se, tel 090-70 29 80, fax: 090-70 29 88.

Information Monica Liljefelt 090-785 71 01, Inga Lundblad-Danielsson 090-785 42 38.

marknaden

Rum uthyres deltid/tid i central psykoterapimott vid St Eriksplan, Stockholm. Tel 08-33 22 47 Fax 08-32 02 74. e-post: Sankt-Erik@mail.com

Östermalms psykoterapi-mottagning hyr ut vackert rum på deltid. Mottagningen har även en patientförmedling. Var god kontakta Maria Linderson, tel: 08/661 57 63.

ÖNSKAS HYRA.

Leg psykolog/psykoterapeut söker samtalsrum i Göteborg. Tel: 031-12 62 21.

Vill du dela praktik med mig? Väletablerad sjukgymnastpraktik i hemtrevlig och ljus miljö, centralt belägen i Stockholm. Ring Cecilia på Forsberg Fysioterapi. Tel 08-10 89 38 kl 8–9 el eft 18.00.

Marknaden – annonschans

Du som är *privatperson eller ensamföretagare och medlem i Sveriges Psykologförbund* kan annonsera för 250 kr om något som är angeläget, terapilokal, kontakt i speciellt yrkesärende, eller annat som är av intresse för läsekretsen.

Du får fem rader text med 28 bokstäver eller mellanrum. Det blir sammanlagt högst 140 nedslag/mellanrum. För detta betalar du 250 kr. Behöver du mer utrymme får du dubbelt upp för 500:-. Men det blir inte plats för rubriker eller liknande.

Maila in din annons till: brittmarie.haake@psykologforbundet.se
Marknaden är inte avsedd för platsannonser eller kurser.

kursannonser

Utbildning i teambuilding

Provins fem genomför 11–15 augusti 2003 en fem dagars utbildning som ger teori, träning och metodkunna för att genomföra teambuilding med inriktning på att effektivisera arbets- eller ledningsgruppen. Utbildningen äger rum i Stockholm och leds av leg. psykolog och fil.dr Anders Risling. Kostnad: SEK 18.000 plus moms. I kursavgiften ingår fyllig kursdokumentation, lunch och förfriskningar.

För information ring 08-441 04 00 eller beställ prospekt på info@provinsfem.se

provins fem

modern organisationspsykologi

Hantverkargatan 51, 112 31 STOCKHOLM, tel: 08-441 04 00 fax: 08-653 59 50
www.provinsfem.se.

Certifierande konsult- och ledarskapsutbildning

Tvåårig utbildning i tre steg med start varje höst. Varje steg kan fungera som en fristående utbildning. Certifiering genomförs efter steg 3.

Steg 1: Processledarskap, start 22/9 i Gamla Stan

Steg 2: Teambuilding med personligt ledarskap, vecka 37 på Gotland

Steg 3: Avancerad konsult- och ledarskapsutb., start 29/9 i Gamla Stan

Risling Partners är ett konsultteam med flera leg. psykologer. Vi arbetar som konsulter för individ, team och organisationer med utveckling, konflikthantering, bedömning och rekrytering. Vi utför våra utbildningar i vårt utvecklingscentrum i Gamla Stan och i vår kursgård på Gotland eller skraddarsyr efter Dina önskemål.

**RISLING
PARTNERS**

Gamla Stan
Kindstugatan 1
111 31 Stockholm
Tel: 08-22 30 20
Fax: 08-22 31 48
E-post: info@risling.se

PsykiateriMässan 2004

13 - 15 maj
2004

Victorihallen

med föreläsningssalar, Stockholmsmässan

Till legitimerade psykoterapeuter

deras föreningar, institutioner och arbetsplatser

Välkommen att medverka som utställare

med föreläsningar, seminarier och paneler om psykoterapi, forskning och olika användning av psykoterapeutisk kunskap

PsykiateriMässan är en kvalitetsmässa om psykoterapi. Vi ska presentera god psykoterapi för allmänhet, politiker, media och beslutsfattare men också ha bra program för personal inom vård, omsorg, skola, arbetsliv osv.

PsykiateriMässan är idag den kvalificerade mötesplatsen för kunskapsutbyte mellan olika psykoterapeuter och psykoterapiforskare om projekt, resultat, praktiska erfarenheter och särskilda kliniska perspektiv.

Boka till lägsta pris **senast 30 sept.** Hämta anmälningshandlingar:

<http://www.psykiateristiftelsen.nu> eller fax: 08-5465 1599

epost: psykiateri@stoco.se

PSYKIATRI CENTRUM KAROLINSKA

inbjuder till kurs för psykologer

Neuropsykologiska utredningar i psykiatri

Kursledare: Håkan Nyman, Dr Med Sc, leg psykolog, specialist i neuropsykologi.

Omfattning: 3 + 2 dagar.

Datum: 17-19 september, samt 17-18 november 2003.

Kurslokal: Haga Forum konferens, Stockholm.

Pris: 12 000:- (exklusive moms).

Dokumentation, kaffe och lunch samtliga dagar ingår. Legitimerade psykologer och PTP-psykologer är välkomna. Begränsat antal deltagare, plats kan ej garanteras!

Kursinnehåll

Dag 1-3 (17-19 september 2003)

Neuropsykologiska grundbegrepp: Hjärnans funktionella organisation, hypoteser avseende psykiatriska symtom, samt neuropsykologisk dysfunktion hos patienter med psykiatriska diagnoser.

Utredningsprocessen: Frågeställningar, etiska överväganden, och klientens egna frågor.

Utförlig presentation av WAIS-III NI. Presentation av test för bedömning av inlärnings- och minnesfunktioner, uppmärksamhet, exekutiva funktioner, samt affektiva och personlighetsdimensioner.

Principer för tolkning och sammanställning av resultat, förslag till åtgärder.

Utlåtande och feedback.

Dag 4-5 (17-18 november 2003)

Presentation och diskussion av deltagares egna utredningar. Den neuropsykologiska utredningens roll vid diagnostik av utvecklingsrelaterade funktionshinder (ADHD, autism, Aspergers syndrom) hos vuxna.

Behandling och rehabilitering av neuropsykologiska funktionsnedsättningar hos patienter med psykos/schizofreni. Avslutande diskussion.

Utvärdering.

Upplysningar: Håkan Nyman, hakan.nyman@ks.se, telefon 08-517 733 02, eller 070-492 11 70.

Anmälan: Senast 15 augusti 2003 till Anitha Hermansson, PCK, 171 76 Stockholm, eller e-post anitha.hermansson@nvso.sll.se.

ORIENTERING I KBT

Kognitiv beteendeterapi är en evidensbaserad behandlingsmetod som visat sig mycket effektiv för en rad problem inom psykiatri.

Under fyra dagar har Du möjlighet att lära Dig mer om hur man analyserar de problem som människor kommer med, hur man bygger individualiserade förklaringsmodeller och behandlingsformer och hur man engagerar individen och anhöriga i behandlingsprocessen.

Problemområden som presenteras omfattar flera av de vanligaste ångeststörningarna som **panikstörning**, **social fobi** och **tvångsproblem**. Dessutom illustreras hur man kan arbeta med **depression**, **kronisk smärta** och **andra hälsoproblem**. Dessa metoder lämpar sig väl för användning inom primärvården och inom öppenvårdsverksamhet i psykiatri.

Kursen riktar sig till läkare, socionomer, psykologer inom sjukvården. Även studenter inom olika utbildningar torde ha utbyte av denna orientering, t ex som tillvalskurs.

Alla lärare är leg psykoterapeuter med lång klinisk erfarenhet.

När: tisdag-fredag 30 sept - 3 oktober (kurs 1), 21-24 oktober (kurs 2)

Var: Gävle (kurs 1), Eskilstuna (kurs 2)

Vem: Sandra Bates och Anita Olsson, Institutet för kognitiv beteendeterapi

Kostnad: 7.500 kr (exkl moms). Inkluderar lunch och kaffe fm/em och kursdokumentation.

Mer information: www.meditalk.com eller a.olsson@telia.com
sandra@meditalk.com

Tid för extra timmar i sommar? Ring mig!

Hej!

Jag heter Lars Meyner.
Ring mig på 0500-41 31 70
eller 0702-72 16 05
eller e-posta till
lars@bestpersonal.se

Vi söker dig som vill arbeta 4 tim/vecka under 4 sommarveckor, och gärna eventuellt mer senare, med mottagningsarbete för kvinnliga patienter på en kriminalvårdsanstalt i Göteborg. Du är allmänläkare och intresserad av psykiatri eller psykiater med intresse av somatisk vård.

Best är ett bemanningsföretag som grundades 1998 och har avtal med många landsting och kommuner i Sverige. Vår kvalitetsuppföljning gör våra tjänster mycket efterfrågade. Ring redan idag, du kan även besöka vår hemsida.

www.bestpersonal.se

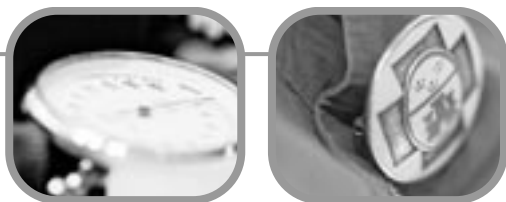
BEST LÄKARGRUPP AB
STORGATAN 12 B
541 30 SKÖVDE
TEL 0500-41 31 70

BEST
LÄKAR
GRUPP AB

LÄKARE
SJUKSKÖTERS KOR

UTHYRNING • REKRYTERING

SPUR

Operations- koordinator

Ortoped-/reumakliniken och Neuroortopediska kliniken, Länssjukhuset Ryhov

Vi söker en, eller två sjuksköterskor som koordinator för klinikernas samlade operativa planering. Vid klinikerna bedrivs en bred ortopedisk verksamhet med länsansvar på flera områden, kombinerat med avancerad spinal (nack-rygg) kirurgi och barnortopedi.

Dina arbetsuppgifter

Operationskoordinators roll är en central position på kliniken med uppdraget att samordna och optimera bokningen av operativ verksamhet, både i öppen och slutenvård i nära samarbete med ansvariga läkare, avdelningar, mottagning samt OP/IVA-kliniken. Syftet är att erbjuda våra patienter vård med kortast möjliga väntetid. Du arbetar heltid och arbetsfördelningen är flexibel mellan tjänsterna samt direkt underställda klinikledningen. Tillträde 1 september, 2003 eller efter överenskommelse.

Din kompetens

Du ska vara leg sjuksköterska gärna med erfarenhet från arbete inom klinik med kirurgiska/ortopediska operationer som del i verksamheten. Du ska kunna känna empati med patienten, ha intresse och engagemang för samordning och planering. Då blir du kvalificerad att arbeta i denna nyckelroll på våra kliniker!

Frågor och ansökan

Du som är intresserad är välkommen att ringa verksamhetschef Stefan Lind, tel 036-32 15 05 eller områdeschef Hans Stam, tel 036-32 93 04. Facklig företrädare är Marie Pettersson, tel 036-32 15 12.

Välkommen med din ansökan till Ref nr J063/03, Länssjukhuset Ryhov F6, 551 85 Jönköping senast 25 juni.

Läs mer på www.ltjkg.se/jobb

Psykolog, vik 75%

(refnr: 26/03)

till Bildningsförvaltningens Resurscentrum

Resurscentrum är bildningsförvaltningens övergripande enhet för stöd till förskolor och skolor. Flera psykologer, skolsköterskor/-läkare, tal- och specialpedagoger och socionom ingår i Resurscentrum.

Som psykolog blir Dina arbetsuppgifter att utföra nivåbedömningar, samt att ge konsultation och handledning till förskolor och skolor. Arbetet är omväxlande och Du har stor frihet att bestämma hur Du vill lägga upp Ditt arbete.

Tjänsten är ett vikariat from 2003-08-16 till 2004-06-18 med eventuell möjlighet till förlängning.

Kvalifikationer: Leg. psykolog, utbildning och erfarenhet av konsultation och handledning, erfarenhet av nivåbedömningar. Arbetet kräver både god samarbetsförmåga och förmåga till självständigt arbete.

Eftersom Din arbetsplats blir i kommunhuset är det önskvärt att Du har körkort och tillgång till egen bil.

Kommunen arbetar aktivt för att öka jämställdhet och etnisk mångfald på arbetsplatserna, varför vi gärna ser sökande som bidrar till detta.

För ytterligare information är Du välkommen att ringa: Monica Wallenberg, tf chef för Resurscentrum, tel: 08-581 690 91 eller Eva Danielsson, psykolog tel: 08-581 694 97.

Fackliga representanter nås via kommunens växel tel: 08-581 690 00.

Enligt lagen om registerkontroll (2000:873) skall den som erbjuds anställning lämna utdrag ur belastningsregistret.

Din ansökan med meritförteckning vill vi ha senast **2003-07-01** till: Upplands-Bro Kommun, Resurscentrum, 196 81 KUNGS-ÄNGEN. Ange ref.nr.

Upplands-Bro kommun har ca 21.000 invånare och ligger tre mil nordväst om Stockholm, ca 30 min från Stockholms central med pendeltåg och ca 40 minuter med bil från Uppsala.

Leg psykolog

Vuxenhabiliteringen Mariestad

Heltid, tillsvidare.

För mer information se vår hemsida www.vgregion.se/hfv eller kontakta habiliteringschef Benny Stenlund, tfn 0500-44 45 51, psykolog Sabina Johansson, tfn 0501-626 30, kurator Olle Jakonen, tfn 0501-626 31.

HANDIKAPPFÖRVALTNINGEN

www.vgregion.se

PROFESSORAT I KLINISK PSYKOLOGI

Ansøgningsfrist: 04. august 2003.

Ved Psykologisk Institut er et professorat i klinisk psykologi ledigt til besættelse pr. 1. januar 2004 eller snarest derefter.

Fagområde: Klinisk psykologi.

Stillingens indhold: Professoratet er en varig stilling med forsknings- og undervisningsforpligtelse inden for fagområdet. Det forventes, at professoren deltager i instituttets daglige aktiviteter så som seminarer, workshops o.lign. samt påtager sig vejledning af studerende og administrative opgaver.

Nærmere oplysninger om stillingen kan fås ved henvendelse til institutleder Jens Mammen, tlf. 8942 4944 eller e-post jens@psy.au.dk.

Kvalifikationskrav: Den pågældende er ansvarlig for forskning, undervisning og eksamen inden for fagområdet. Der vil ved bedømmelsen af ansøgernes kvalifikationer blive lagt vægt på en dokumenteret væsentlig grad af original videnskabelig produktion og forskning på internationalt niveau. Der lægges herudover vægt på vedkommendes erfaring med varetagelse af forskningsledelse og eventuelle andre ledelsesfunktioner samt undervisningsmæssige kvalifikationer.

Alle interesserede opfordres til at søge uanset alder, køn, race, religion eller etnisk tilhørsforhold.

Da den kommende stillingsindehaver skal kunne deltage i samtlige af instituttets hovedaktiviteter, herunder eksamination og administration, fordres det, at ikke dansk-talende inden for en

kortere periode (max 2 år) tilegner sig de hertil fornødne dansk-kundskaber.

Formalia:

- Vedrørende ansættelsesproceduren henvises til Forskningsministeriets bekendtgørelse om ansættelse af lærere og videnskabelige medarbejdere.
- Vedrørende kvalifikationskrav og stillingsindhold henvises til den aftalte stillingsstruktur.
- Vedrørende ansøgning og bilag henvises til vejledning for ansøgere. Ansøgningen skal vedlægges et CV, en fuldstændig publikationsliste samt max. 10 udvalgte værker. Bilagsmateriale skal indsendes i papirkopi. Materiale, der eksempelvis indsendes på diskette eller offentliggøres på internettet, bedømmes ikke.
- Ansættelse sker i henhold til overenskomst mellem Finansministeriet og AC.
- Ansøgningen samt bilagsoversigt mærkes med det i opslaget anførte sagsnummer, stiles til Aarhus Universitet og indsendes i **3 eksemplarer** til Journalkontoret, Aarhus Universitet, Ndr. Ringgade 1, 8000 Århus C, og skal være Journalkontoret i hænde **senest den 04. august 2003 kl. 12.00.**
- Videnskabelig produktion og andet materiale, der ønskes lagt til grund for bedømmelsen af ansøgerens kvalifikationer, indsendes sammen med bilagsoversigt i **3 eksemplarer** til Institutsekretariatet, Psykologisk Institut, Asylvej 4, 8240 Risskov, og skal være instituttet i hænde **senest den 04. august 2003 kl. 12.00.** Den indsendte dokumentation mærkes med samme sagsnummer som ansøgningen.

Ansøgningen mærkes: 2003-211/3-12

KONTAKTA LOKALA FACKET FÖRST!

Vuxenpsykiatriska öppenvårdsmottagningen, Karlskrona Öst söker

PSYKOLOG

Anställningen är på heltid och tillsvidare.

Karlskrona Östs vuxenpsykiatriska klinik har som upptagningsområde halva Karlskrona kommun med 30.000 invånare. Kliniken består av slutenvårdsavdelning med 13 vårdplatser, öppenvårdsmottagning, dagavdelningar med inriktning på personlighetsstörnings- och psykosproblematik.

Verksamheten har en socialpsykiatrisk inriktning, obruten vårdkedja mellan öppen vård och slutenvård. Den psykodynamiska referensramen är central för förståelse och förhållningssätt. Vi är en högutbildad, erfaren, välfungerande dynamisk arbetsgrupp med stor arbetsglädje.

Arbetsuppgifter: Allt ifrån stödkontakter, krisomhändertagande till långa psykoterapier. Stora möjligheter till egen specialisering.

Kvalifikationer: Erfarenhet från vuxenpsykiatri eller andra närliggande verksamheter. Vidareutbildning i någon form av psykoterapi.

Lön: Individuell lönesättning tillämpas.

Tillträdesdag: Efter överenskommelse.

Upplysningar: Lämnas av verksamhetschef Håkan Selberg, 0455-735929 eller avdelningschef Kerstin Ketzenius, 0455-735929.

Facklig företrädare för Psykologförbundet Bo Bräutigam, 0454-732800

Ansökan: Ansökan, meritförteckning samt betygskopior ska vara inkomna **senast 03.06.29** till Psykiatris basenhetsstab, Wämö Center, 371 85 Karlskrona.

Märk kuvertet "Ansökan K-na Öst"

LANDSTINGET
BLEKINGE

www.ltblkinge.se

Kliniken för Rehab- och Geriatrik samt Psykiatriska kliniken •
Västerviks sjukhus

Psykolog

Gå in på www.ltkalmar.se/ledigajobb
ring Torbjörn Selerud, leg psykolog 0490-863 27
eller Ann-Margreth Hildingsson, leg psykolog
0490-869 78.
Sista ansökningsdag 25 juni.

Vi befinner oss i en spännande utveckling med **råd och stöd till barn och ungdomar, deras familjer och medarbetare inom förskolan och skolan**. Vi är en resurs dit föräldrar kan vända sig, och där medarbetare får stöd och handledning. Vi vill vara en resurs där familjearbete/nätverksarbete eller andra direkta insatser sker. Teamet består av två psykologer, tre kuratorer och en specialpedagog. Nu söker

BARN- OCH BILDNINGSNÄMNDEN

LEGITIMERAD PSYKOLOG, 100%

tillsvidare med tillträde höstterminen 2003,
eller enligt överenskommelse

Ref.nr 63/03

Arbetsuppgifter: Psykologiska arbetsuppgifter avseende bl a förebyggande elevvårdsarbete, konsultation, utredning och behandling. Delta i verksamhets- och organisationsutvecklande arbete. Samarbete med andra förvaltningar och myndigheter.

Kvalifikationer: Leg psykolog. Du ska ha god samarbetsförmåga, vara flexibel samt kunna skapa förtroende för dig själv och ditt arbete.

Körkort och tillgång till bil är önskvärt.

Upplysningar om tjänsten lämnas av områdeschef Elisabeth Hill, tfn 0220-242 62 eller skolpsykolog Monica Svensson, tfn 0220-242 06.

Facklig företrädare: Psykologförbundet Monica Svensson, tfn 0220-242 06.

Ansökningshandlingar insändes tillsammans med merithandlingar till Barn- och bildningsnämnden, Hallstahammars kommun, Box 506, 734 27 Hallstahammar, senast 2003-06-16.

På www.hallstahammar.se får Du veta mer om Hallstahammar.

HALLSBERGS KOMMUN

Barn- och utbildningsnämnden

Hallsbergs kommun (ca 16 000 invånare), regionalt centrum i Sydärke (ca 54 000 invånare), har ett brett näringsliv med tonvikt på industri, kommunikation och logistik. Hallsberg ligger där Västra stambanan, Mälärbanan och Svealandsbanan möts och har sällsynt goda kommunikationer, natursköna omgivningar närhet till utbildningscentra och olika kulturaktiviteter gör kommunen attraktiv.

BARN- OCH UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

söker

PSYKOLOG

till kommunens elevhälsoorganisation och till barnhälsovården som kommunen samarbetar med. **Ref nr P 62/03**

Tjänsten är en tillsvidareanställning, heltid med tillträde enligt överenskommelse.

Du kommer att ingå som en del i de elevhälsoteam, som är verksam i kommunens förskolor och skolor med barn och ungdomar i åldrarna 0-16 år. Du kommer också att arbeta på uppdrag av barnhälsovården.

Dina arbetsuppgifter blir:

- Att arbeta tillsammans med de övriga i teamen (kuratorer, specialpedagoger och skolsköterskor) och att delta i utvecklingsarbete av elevhälsoteamens organisation.
- Att arbeta direkt med personalen i förskola och skola genom handledning/konsultation
- Att arbeta direkt med barn/elever och deras föräldrar via psykologutredningar och stödjande samtal
- Att arbeta långsiktigt genom medverkan vid fortbildning och allmänt förebyggande uppgifter
- Att inom BVC arbeta individriktat med utredning och behandling till nyblivna föräldrar samt barn 0-5 år och deras föräldrar. Konsultation och fortbildning till BVC-personal, deltagande i föräldragrupper och övrigt förekommande uppgifter.

Vi vill att Du är legitimerad psykolog, har erfarenhet av arbete med barn och ungdomar och är intresserad av att utveckla verksamheten. Stor vikt läggs vid samarbetsförmåga, flexibilitet och personlig lämplighet. Körkort och tillgång till egen bil erfordras.

Du kan också gå in på vår hemsida: www.hallsberg.se, där Du kan se vad Hallsbergs kommun har att erbjuda.

Upplysningar: Förvaltningschef Ronny Johansson, tel 0582/68 53 40 eller 070/569 67 92 eller verksamhetschef Ingrid Gustafsson, tel 0582/68 51 59 eller 070/242 20 76. Kontaktperson för barnhälsovården är barnhälsovårdsöverläkare Leif Ekholm, tel 019/602 70 38.

VÄLKOMMEN med Din ansökan till Barn- och utbildningsförvaltningen, 694 80 HALLSBERG, med meritförteckning, betygskopior, löneanspråk och märkt med Ref nr senast 2003-06-24.

UPPSALA UNIVERSITET

Ansökan skall ha inkommit till Registrator, ange UFV-PA nr, Uppsala universitet, Box 256, 751 05 Uppsala senast den 24 juni 2003.

Universitetslektor i habilitering med inriktning mot handikappforskning

UFV-PA 2003/1915

Arbetsuppgifter: I anställningen ingår att leda forsknings- och utvecklingsarbetet inom landstingets Centrum för funktionshinder. Till arbetsuppgifterna hör också att handleda och undervisa inom forskarutbildningen och grundutbildningen samt att bedriva egen forskning vid Uppsala universitet. Gångse uppdrag av administrativ art ingår i befattningen.

Fullständig kungörelse med information om vilken behörighet som krävs för ovanstående anställning och vad som skall bifogas till ansökan kan beställas från Uppsala universitet, Anneli Henriksnäs, tel 018-471 1885, fax 018-471 1858, E-post Anneli.Henriksnas@uadm.uu.se Kungörelsen finns även på Uppsala universitetets hemsida www.uu.se under platsannonser.

Hälsa- och sjukvården

I Västerbergslagen i södra Dalarna finns möjligheten till balans mellan arbete och fritid. Här, i Dan Anderssons tassemarker, finns skogarna, bergen och sjöarna med rika naturupplevelser in på knutarna. Tillgången till ett varierat kulturutbud ger valmöjligheterna. Stockholm eller fjällen finns på mindre än 3 tim. bilavstånd.

Barn- och ungdomspsykiatriska mottagningen, Ludvika

söker

Psykolog

Ref nr 175/03 P

Tillsvidareanställning med tillträde efter överenskommelse. Heltid 100%.

Vår mottagning har Ludvika och Smedjebackens kommuner som upptagningsområde. BUP i Dalarna består av ytterligare 4 öppenvårdsenheter samt en akut- och familjeenhet med slutenvårdsresurser, som samtliga är underställda en gemensam verksamhetschef. Vårt team består av sammanlagt 12 personer. Som en av mottagningens psykologer kommer du att i samarbete med övriga teammedlemmar bedriva utrednings- och behandlingsarbete med barn, ungdomar och deras föräldrar. Vi har ett nära samarbete med habilitering, skola, socialtjänst m.fl. Vi strävar efter att erbjuda ett brett behandlingsutbud med individ- och familjeinriktning utifrån olika teoretiska synsätt.

Som nyanställd psykolog erbjuds du introduktionshandledning av kollegor. Möjligheter till handledning liksom fort- och vidareutbildning finns.

Vi strävar efter att få en jämn könsfördelning och ser därför gärna manliga sökanden.

Kvalifikationer: Leg. psykolog. Specialistutbildning och/eller tilläggsutbildning som leg. psykoterapeut är meriterande liksom kunnsighet och erfarenhet i barn- och ungdomspsykiatriskt arbete. Det är även önskvärt med kunnsighet i barn- och ungdomsdiagnostik. Stor vikt läggs vid personlig lämplighet och god samarbetsförmåga.

Upplysningar: Enhetschef Bertil Öhrner, bitr. chef Anita Barkman eller psykolog Angela Tejde, tel 0240-49 55 70.

Fackliga upplysningar: Ulla Tydén 023-49 12 00.

Välkommen med din ansökan till Hälsa- och sjukvården Dalarna, Personalenheten, 791 82 Falun, eller e-post platsansokan.falu-lasarett@ltdalarna.se.

Sista ansökningsdag 2003-06-30.

BOTKYRKA KOMMUN

Kvinnorådgivningen inom Fittja Familjecentral söker

**SOCIALSEKRETERARE/
KVINNORÅDGIVARE**

(vikariat på 100%) t o m 20040228

se www.botkyrka.se och Aktuellt/Lediga jobb

Eller ring oss för ytterligare upplysningar Annika Frisk, Chef/samordnare Fittja FC 08/53062235 alt 0708/861206 el Sari Römpötti, Kvinnorådgivningen, 08/53062045

Psykiatriska kliniken Sydväst

1 tjänst som PTP-psykolog,

heltid

Tjänstgöring som PTP-psykolog vid universitetskliniken Psykiatriska kliniken sydväst, SLPO. Tjänsten kommer att samordnas med tre ytterligare PTP-tjänster inom kliniken, vilket ger möjligheter till erfarenhetsutbyte, samverkan och gruppgemenskap. Vår ambition är att PTP-psykologen skall få en bred insyn och erfarenheter av psykologuppgifter inom olika delar av organisationen.

Du kommer att ha två handledare, en inom öppenvården och en inom slutenvården, som svarar gemensamt för Din yrkesmässiga utveckling under PTP-tjänstgöringen. Samordnande psykolog är chef. Övriga psykologer kommer att var tillgängliga med övervakning och konsultation i olika utredningsmetoder, neuropsykologiska utredningar, projektiva och strukturerade intervjuer som TAT, Tecknings-test, SCID och KAPP.

Det finns en stor och erfaren psykologgrupp på kliniken med kompetens inom både psykoanalytisk, dynamisk, kognitiv och beteendeterapi.

Tjänsten erbjuder visst utrymme för egen intresseinriktning. Placeringen är inom allmänpsykiatrisk verksamhet på en av klinikkens tre geografiska sektioner, Sektion Huddinge, halvtid inom Huddinge psykiatriska öppenvårdsmottagning och halvtid inom vårdavdelning M 86. Du kommer att få två handledare med psykoanalytisk/psykodynamisk kompetens. Sektionen har en förhållandevis hög psykologtätthet. I det psykiatriska omhändertagandet strävar vi efter att upprätthålla en god tillgänglighet, samverkan och flexibilitet, med ett särskilt intresse och engagemang inriktat mot unga vuxna patienters problematik.

Arbetsuppgifter: Inom ramen för en medicinsk psykiatrisk vårdorganisation och teamsamarbete kommer Du att få möjligheter att arbeta med problemorienterat samtal, psykologisk och psykiatrisk diagnostik, psykologisk behandling individuellt och i grupp, konsultationer och ev. utbildningsinsatser till medarbetare. Den icke-klient centrerade delen av tjänstgöringen skall utföras som ett utvecklingsarbete inom klinikkens psykiatriska akutverksamhet.

Kvalifikationer: Psykologexamen skall vara slutförd. Erfarenhet av barn- eller vuxenpsykiatri och egen psykoterapi meriterande. Självständighet, samarbetsförmåga och personlig lämplighet värderas högt.

Anställningsform: Tidsbegränsat ett år med tillträde augusti-september 2003.

Upplysningar lämnas av samordnande psykolog Bo Vinnars tel 08-578 371 02, handledare Hans Karlsson (Akutsektionen) tel 08-585 856 23, handledare Marianne Forsman (Huddinge psykiatriska öppenvårdsmottagning) tel 08-585 856 76.

Välkommen med Din ansökan som skall vara inkommen **senast den 30 juni 2003**, märkt med ref nr Svpsy 127/03 och ställd till: Psykiatriska kliniken SV, Personalenheten, M 58, Huddinge Universitetssjukhus, 141 86 Stockholm.

Stockholms läns landsting

Psykiatrin i Ronneby söker

PSYKOLOG/PTP-PSYKOLOG

Anställningen är på heltid och tillsvidare.

Psykiatrin i Ronneby har som upptagningsområde Ronneby kommun med cirka 30.000 invånare. Verksamheten består av öppenvårdsmottagning, hembesöksteam, arbetsterapienhet och slutenvårdsavdelning. Alla enheter är samlade inom Ronneby Hälso-center.

Psykiatrin i Blekinge är känd för sin generösa satsning på fortbildning. Detta har resulterat i att all personal har en mycket god utbildningsnivå och att Blekinge har relativt flest legitimerade psykoterapeuter i landet. På mottagningen finns leg psykoterapeuter inom såväl psykodynamisk som kognitiv terapi. Vi har ett neuropsykiatriskt team med bl a neuropsykolog.

Kliniken har nyligen infört datajournal och är i slutfasen av ett stort kvalitetssäkringsarbete som skall leda till certifiering enligt ISO 2000 standard.

Arbetsuppgifterna är att delta i klinikkens direkta och indirekta patientarbete med bl a jourverksamhet, indi-

rekta patientarbete med bl a jourverksamhet, utredningar inkl tester av olika slag, bedömningar, psykoterapier och annan samtalsbehandling liksom i samarbetet med andra vårdgivare och myndigheter.

Kvalifikationer: Leg. Psykolog. Även PTP-psykolog kan komma ifråga.

Övrigt: Du skall vara en "teammänniska". Detta innebär lust och förmåga till att anpassa egna behov till verksamhetens behov, och att bidra med egna kunskaper och erfarenheter i det gemensamma arbetet.

Individuell lönesättning tillämpas.

Tillträdesdag efter överenskommelse.

Upplysningar lämnas av Verksamhetschef Leo Rise 0457-731620, Avd.chef Ronny Andersson 0457-731620

Leg psykolog Lena Pålsson 0457-731620.

Ansökan, meritförteckning samt betygskopior skall vara inkomna senast 22 juni 2003 till Psykiatris basenhetsstab, Wämö Center 371 85 Karlskrona.

Märk ansökan "Psykolog Ronneby".

**LANDSTINGET
BLEKINGE**

www.lfblekinge.se

Vi söker ett antal

PSYKOLOGER

Vi erbjuder ett fritt och stimulerande arbete där du deltar i kommunens elevvårdsarbete i skola och förskola. Du kommer att utveckla och genomföra elevvårdande insatser i kommunen genom konsultation och handledning till personal, psykologiska utredningar och stöd till barn och föräldrar.

Kvalifikationer: Leg psykolog eller psykologexamen, erfarenhet av arbete med barn och ungdomar. Stor vikt läggs vid personlig lämplighet. Körkort och tillgång till bil behövs.

Tillträde: 2003-08-11

Upplysningar: Ginger Svensson, Psykolog, tfn 0650-195 75, Roger Fält, kommundelschef, tfn 0650-199 11, samordnare för barnomsorg och skola Kerstin Edmundsson, tfn 0650-193 29, lärarförbundet, Catja Kaloudis, tfn 0650-168 55, LR, Björn Brolund, tfn 0650-191 48.

Ansökan med meritförteckning och övriga handlingar skickar du märkt med ref nr 76-2003 till Hudiksvalls kommunledningskontor, Kansliet, 824 80 Hudiksvall, senast 2003-06-24.

Ansökan via e-post skickas till

ledigajobb@hudiksvall.se.

HUDIKSVALLS
KOMMUN

Kungsholmen BUP

söker

Två Psykologer

Kungsholmen BUP är en innerstadsmottagning och har stadsdelarna Kungsholmen, Norrmalm och Östermalm som sitt ansvarsområde. Vi är ett 25-tal anställda: läkare, psykologer, socionomer och assistenter. Vi arbetar i teamform som utgångspunkt och har familjen och dess sammanhang i fokus. Vi arbetar även med grupp och individ. Vår mottagning har kunnat utvecklas i olika förekommande arbetsmetoder. Några av våra kollegor har arbetat länge och är villiga att dela med sig av sin erfarenhet. För närvarande försöker vi utveckla en hanterlig arbetsmodell för de neuropsykiatriska frågeställningarna. Vi samarbetar mycket med andra verksamheter som arbetar med barn och ungdomar.

Arbetsuppgifter: Barn- och ungdomsdiagnostik samt psykoterapeutiskt arbete med barn, ungdomar och deras familjer.

Kvalifikationer: Legitimerad psykolog. Erfarenhet av barnpsykologisk/barnklinisk verksamhet. Kunskap i neuropsykiatriskt utredningsarbete önskvärt. Öppenhet för utveckling av behandlingsmetoder. Personlig lämplighet och god samarbetsförmåga.

Tillsvidareanställning, 80%. Tillträde: 20030901. (Tjänsten tillsätts under förutsättning att innehavaren erhåller annan tjänst.) Vikariat, heltid, 1 år. Tillträde snarast.

Upplysningar lämnas av enhetschef Urve Ilveby, tfn 08-657 35 01. Facklig kontaktperson är Kjell Lindqvist, Psykologförbundet, tfn 08-690 67 99.

Välkommen med Din ansökan, märkt med ref nr Barnpsyk 050/03 senast den 25 juni 2003 till Kungsholmen BUP, S:t Göransgatan 106, 112 45 Stockholm. E-post: ulla.nyland@bup.sll.se

Norra länet
produktionsområde

Stockholms läns landsting

Välkommen att arbeta på Habiliteringscenter Blackeberg! Här arbetar flera team med råd, stöd och behandling till barn och ungdomar med funktionshinder. Vi söker nu en

PSYKOLOG

Psykologerna inom rehabiliteringen har som viktigaste uppgift att ge psykologiskt stöd till barn och ungdomar med funktionshinder samt till deras familjer, enskilt eller i grupp. I arbetet ingår även att ge barnpsykologisk rådgivning till föräldrar samt att genomföra utredning och diagnosticering med hjälp av utvecklingspsykologiska testmetoder. Ytterligare en uppgift är att bidra med psykologisk kunskap vid uppföljning och utvärdering av insatser. Inom vårt upptagningsområde bor många familjer med utländsk härkomst. Erfarenhet av arbete i mångkulturell miljö är därför meriterande.

En stor del av arbetet sker i nära samråd med övriga medlemmar i teamet, dvs arbetsterapeut, kurator, logoped, sjukgymnast och specialpedagog. Arbetet är utåtriktat och innebär samverkan med många andra verksamheter. Du får alltså erfarenhet från ett intressant och brett arbetsområde och goda möjligheter till yrkesmässig utveckling.

Tjänsten är ett vikariat på heltid under 1 år med tillträde enligt överenskommelse.

Kvalifikationer: Leg Psykolog.

Upplysningar: Habiliteringscenterchef Lotta Waernulf, tel 08-687 84 85, psykolog Birgit Grabö, tel 08-687 84 89, psykolog Eva Jonsson, tel 08-687 84 92. **Facklig kontaktperson:** Kjell Lindqvist, Psykologförbundet, tel 08-690 67 99.

Välkommen med din ansökan senast 27 juni 2003 märkt med ref nr Hab 37/03 ställd till Habiliteringscenter Blackeberg, Ibsengatan 14, 168 47 Bromma

 Stockholms läns landsting
Stockholms produktionsområde

KONTAKTA LOKALA FACKET FÖRST!

BOLLNÄS KOMMUN

Bollnäs, mitt i Hälsingland, erbjuder hög livskvalitet i natursköna miljöer med ett livligt kultur- och fritidsutbud. Arbetsklimatet på såväl byskolorna som i de lite större skolorna präglas av lugna miljöer i kombination med modern teknik. Att bo i Bollnäs kommun är prisvärt. Här finns bra centrumnära boende men också möjlighet till traditionsfyllda, vackra Hälsingegårdar i underbara miljöer. Välkommen!

Bollnäs storsatsar på elevhälsa!

Barn- och utbildningsnämnden utökar elevhälsans bemanning för att bättre möta elevernas behov.

Därför söker vi

Skolpsykologer

till vår för- och grundskolor och gymnasieskolan. Varje skolområde har till hösten elevhälsoteam bestående av specialpedagog, kurator och skolsköterska. Dessutom finns fritidsassistenter och annan elevvårdande personal.

Skolpsykologerna, skolläkare, och två talpedagoger är för närvarande centralt placerade.

Ett förslag till omorganisation av rektorsområden och elevhälsa finns ute på remiss. Där föreslås att skolläkaren och skolpsykologerna ska ingå i utvecklingsenheten och ha vissa samordningsuppdrag för elevhälsan.

Tillsvidareanställningar 100%
Tillträde vid höstterminens start.

Upplysningar om tjänsterna lämnas av elevvårdschef Ingrid Lindén, tfn 0278-252 67.

Facklig företrädare: Psykologförbundet, Hans Johansson, tfn 0278-196 75.

Du är välkommen med din ansökan till Bollnäs kommun, Barn- och utbildningsförvaltningen, 821 80 Bollnäs.

Sista ansökningsdag är 2003-06-25.
Ange ref.nr BUN 2003-71.

Katrineholm söker Psykolog

Katrineholm är en kommun i snabb omvandling. Med vårt läge vid Västra stambanan och 57 minuter till Stockholm byter vi nu identitet. Kommunen utvecklas medvetet från en industriort längs järnvägen till en boende- och företagart i Stockholms närhet. En trygg och säker kommun mitt i Sveriges lustgård ger oss en livskvalitet utöver det vanliga. Kommunens vision 2010 visar vägen till vår framtid.

Barn- och ungdomsförvaltningen/Stödteamet
söker

Psykolog/PTP-psykolog

100%. Ref. nr. 127/03.

Tillsvidareanställning med tillträde så snart som möjligt.

ARBETSUPPGIFTER: Rubricerad tjänst gäller arbete med barn i åldrarna 6–16 år. Inom förvaltningen finns idag totalt 5.000 barn/elever. Du kommer att tillhöra stödteamet, ett team som idag består av läkare, psykolog, talpedagoger, hörsellärare, specialpedagog och pedagog. I arbetslaget skall du utföra självständigt psykologiskt arbete och skolrelaterade utredningar. Viktiga uppgifter är också stöd till anhöriga, handledning, konsultation samt metod och verksamhetsutveckling.

KVALIFIKATIONER: Leg. psykolog. Stor vikt läggs vid personlig lämplighet och förmåga att samarbeta.

Körkort krävs då arbetet innebär förflyttning inom kommunen. PTP-handledning kan erbjudas.

UPPLYSNINGAR: Områdeschef/rektor Leif Ranemo, tfn 0150-738 80 eller 0706-63 77 36, skolpsykolog Anamaria De Santi, tfn 0150-573 70.

Din ansökan med ref. nr. vill vi ha senast 2003-06-23 under adress: Katrineholms kommun, Barn- och ungdomsförvaltningen, 641 80 Katrineholm.

Märk kuvertet "Psykolog B.o.U"

Katrineholm – ca 33.000 invånare i Sveriges lustgård.
57 min från Stockholm med ca 50 tågförbindelser varje dag.

Psykolog

med inriktning mot barn och ungdomar i åldern 6-18 år i Skövde primärvårdsområde

Skövde

Placering tillsammans med mödra- och barnhälsovårdspsykologerna på en av vårdcentralerna i Skövde

Tillsvidareanställning, heltid. Tillträde enligt överenskommelse.

Primärvården i Skövde söker psykolog för arbete med barn och ungdomar i åldern 6-18 år. Inom primärvården i Skövde arbetar i dag tre psykologer inom mödra- och barnhälsovården. Inom den psykosociala verksamheten arbetar tre kuratorer och fyra psykiatrisjuksköterskor.

Arbetsuppgifter: Arbetet innebär psykologisk behandling, främst av korttidskaraktär till barn och ungdomar. Arbetet innefattar också stöd i föräldrarollen. Du skall arbeta med barn och ungdomar där ansvaret inte hör till länspsykiatri (BUP) eller skolans område. Exempel på olika problemområden - Olika former av kriser (utvecklingskriser, svåra separationer etc) - Oro/ångest - Nedstämdhet/depression - Stressrelaterade problem - Relationsproblem.

Kvalifikationer: Legitimerad psykolog, gärna med erfarenhet av arbete med barn, ungdomar och föräldrar. Arbetet ställer stora krav på självständighet, samarbetsförmåga och flexibilitet. Vi kommer att lägga stor vikt vid personlig lämplighet.

Upplysningar: Vårdcentralschef Helena Wennås, tfn 0500-41 23 80, Psykolog Lisbet Berglund, tfn 0500-48 90 76, Psykolog Ulla Olsson, tfn 0500-46 65 80, Psykolog Leif Svensson, tfn 0500-48 90 94.

Facklig företrädare: Psykologförbundet, Ulla Olsson, tfn 0500-46 65 80.

Ansökan märkt med ref nr PVTV 419-2003 sänds **senast 23 juni** till Primärvårdskontoret, Box 47, 541 21 Skövde.

Välkommen med din ansökan!

PRIMÄRVÅRDEN
SKARABORG

www.vgregion.se

Habiliteringen i norra Kalmar län söker

Psykolog

till barn- och ungdomshabiliteringen
i Vimmerby/Hultsfred

Gå in på www.ltkalmar.se/ledigajobb
eller ring Kristina Bälter-Sandell, teamchef
0492-178 38. Sista ansökningsdag 24 juni.

TÄBY KOMMUN
GRUNDSKOLA

Enheten för Elevstöd

Vi söker

SKOLPSYKOLOGER

till grundskolan, fem skolenheter med förskoleklasser och skolår 1-5 samt en särskild undervisningsgrupp för elever med primära koncentrationssvårigheter som vid DAMP/ADHD och/eller Aspergers och Tourettes syndrom.

Utbildning/erfarenhet: Leg psykolog och erfarenhet av arbete med elever i behov av särskilt stöd.

Tjänsterna är tillsvidare, en på heltid och en på deltid eller två på deltid, med tillträde i augusti 2003 eller enligt överenskommelse.

För mer information kontakta Riitta Ekelund, tel 08-768 95 06.

Välkommen med din ansökan till Täby Kommun, Enheten för Elevstöd, 183 80 Täby. Riitta Ekelund eller riitta.ekelund@taby.se
Sista ansökningsdag 2003 06 30.

Leg psykolog

Barn- och ungdomshabiliteringen
Uddevalla

Vikariat 100 %, (ev tillsvidarejänst om nuvarande befattningshavare ej återkommer efter tjänstledighet)

För mer information se vår hemsida

www.vgregion.se/hfv eller kontakta habiliteringschef

Lars-Erik Gotthard, tfn 0522-931 57,

e-post lars-erik.gotthard@vgregion.se

psykolog Lennart Ewaldsson, tfn 0522-924 21,

e-post lennart.ewaldsson@vgregion.se

HANDIKAPPFÖRVALTNINGEN

www.vgregion.se

**Barn- och utbildningsförvaltningen
Resursgruppen**

söker

SKOLPSYKOLOG

MED INRIKTNING SÄRSKOLA OCH ELEVER MED AUTISM

I resursgruppen finns vissa av barn- och utbildningsförvaltningens insatser till barn i behov av stöd samlat. Verksamheten omfattar förskola, grundskola, särskola och skolbarnsomsorg.

Du erbjuder oss

- bred kompetens inom området barn med utvecklingsstörning och autism.
- kunskap och erfarenhet av konsultation inom skolan.
- utredningsvana och testkunskap.
- personlig mognad och flexibelt arbetssätt.

Vi erbjuder dig

- ett omväxlande och stimulerande arbete i en grupp bestående bl a av psykologer, talpedagoger, specialpedagoger och kuratorer.
- tillgång till handledning, kompetensutveckling och yrkesträffar inom och utanför gruppen.
- ett arbete du själv kan vara med att forma och utveckla.

Tillgång till egen bil är önskvärt.

Upplysningar: Resurschef Birgitta Elmdahl, tel 08-606 85 94 eller 070-212 08 29.

Fackliga företrädare: Psykologförbundet, Kerstin Kolm, tel 08-606 76 06.

Ansökan: med meritförteckning, referenser och löneanspråk skickas till Haninge kommun, Barn och utbildningsförvaltningen, Resursgruppen, 136 81 Haninge senast 19/6.

Vi brinner för att få
dig till oss!

Vi behöver 2 psykologer till vår Oppenvårdsmottagning i Gävle. Varför är vi intressanta för dig som psykolog?

Vi har bra och generös handledning och stora möjligheter till kompetenshöjning. Vi har erfarna psykologer som kan fungera som din mentor. Mixen av nyutbildade och erfarna psykologer ger en dynamik i arbetssättet. Vi värnar om en spännvid när det gäller teoretiskt synsätt och idag finns systemiskt, kognitivt och psykodynamiskt representerat.

Vi värnar om att ha trevligt på vår arbetsplats och det finns både friskvårds- och trivselansvariga utsedda.

Landstinget Gävleborg har infört sk barntimmar vilket innebär att om du har barn mellan 1_ och 8 år kan du korta ner din arbetsvecka till 35 timmar med full betalning.

GÄVLE är en levande stad med många nöjes-, kultur- och fritidsaktiviteter. Vi ligger endast 80 min tågresa från Stockholm och 45 min från Uppsala.

Vill du veta mer om arbetet eller Gävle kan du kontakta enhetschef Britt-Marie Ryd 026/154620 eller psykolog Thomas Rosén 026/154629. Vi svarar gärna på dina frågor.

Ansökan med **meritförteckning** och **ref nr 68/2003** skickar

Du till Hälsinglands sjukhus, Personalavdelningen, 824 81 Hudiksvall **senast den 24 juni 2003**. Märk kuvertet med refnr.

Ängelholms kommun är belägen i nordvästra Skånes vackraste del kring Skälderviken. Kommunen har 38 000 invånare. Vi är en kommun som ständigt växer. Människor lockas hit av natur, kultur, låg skatt, hög service och en stor framtidsoptimism. Här finns plats även för Dig!

ÄNGELHOLMS KOMMUN

Barn och Utbildningsnämnden söker

Psykolog/PTP-psykolog till Elevhälsan

Se vidare på www.offentligajobb.se

VÄLKOMMEN TILL ÄNGELHOLMS KOMMUN
www.engelholm.se

Psykolog

Mödra- och barnhälsovårdpsykologerna Vänersborg

Vikariat 2003-09-01–2004-06-30, 100 %.

För ytterligare information se www.vgregion.se
välj Lediga tjänster eller ring verksamhetschef
Magdalena Edström, tfn 0521-27 54 19, 0709-42 02 43.

Sista ansökningsdag är 25 juni.

PRIMÄRVÅRDEN
FYRBODAL

www.vgregion.se

Det är voligare att jobba med människor...

Vuxenpsykiatrien Sunderby sjukhus söker

Leg psykoterapeut

Mer info: Jan Åström 0920-715 09

Läs mer på www.nll.se/jobb

NORRBOTTENS LÄNS LANDSTING

Barn-och ungdomspsykiatriska kliniken i Karlskrona söker

2 PSYKOLOGER

Tillsvidareanställning på heltid. Tillträde under hösten 2003

Kliniken är i ett expansivt skede där resurser har tillförts öppenvården. En ny mottagning skall öppnas under hösten i Ronneby, därför söker vi nya medarbetare. Vi har Karlskrona och Ronneby kommuner med cirka 90.000 invånare som upptagningsområde. Det finns en behandlingsenhet med fem vårdplatser, som är en resurs för hela länet. Vårt arbete är baserat både på psykodynamiska och familjeterapeutiska referensramar. Vi lägger också stor vikt vid samarbete med skola, socialtjänst m fl.

Arbetsuppgifter: Inom ramen för ett öppenvårds-team arbeta med psykologiska uppgifter såsom utredning, diagnostik, behandling och konsultation gentemot barn, ungdomar och deras familjer. Samarbete med skola, socialtjänst m fl.

**LANDSTINGET
BLEKINGE**

www.ltblkinge.se

Kompetenskrav: Leg psykolog/psykologexamen.

Kvalifikationer: Erfarenhet/intresse av ovanstående arbetsuppgifter och av barnpsykiatriskt arbete liksom utbildning i familje- och/eller individualterapi är meriterande. Stor vikt läggs vid personlig lämplighet.

Lön: Individuell lönesättning tillämpas. Ange löneanspråk i ansökan.

Allmänt: Vi eftersträvar jämn ålders- och könsfördelning, då vi har brist på yngre och manlig personal.

Tillträdesdag: Efter överenskommelse.

Upplysningar lämnas av avd.chef Britt Björklund, 0455-735825. Facklig företr. för Psykologförbundet: Sylvia Tingskull, 0455-735825.

Ansökan med betygskopior och meritsammanställning skall vara Psykiatris Basenhetsstab, Wämö center, 371 85 Karlskrona tillhanda senast 03.06.22.

Bokförlaget Natur och Kultur ger ut allmänlitteratur och läromedel inom rörelsegrenarna NoK/Läromedel, NoK/Litteratur och Fakta och NoK/LTs förlag. Omsättningen uppgår till ca 300 Mkr och antalet anställda är ca 180. Förlagets huvudkontor ligger på Karlavägen 31, Stockholm.

UTGIVNINGSCHEF

Psykologi, vård, medicin, socialt arbete

Bokförlaget Natur och Kultur är ledande utgivare i Sverige inom ämnesområdet psykologi. Utgivningen omfattar akademisk kurslitteratur, professionsböcker och populärvetenskaplig facklitteratur. Vi söker en efterträdare till Kerstin Kjellin, som går i pension till hösten.

Som utgivningschef bör du ha både förläggarkompetens och goda kunskaper inom de aktuella ämnesområdena. Arbetet kräver god analytisk förmåga och gott omdöme. Du måste kunna planera utgivningen på flera säsongers sikt och vara beredd att prioritera hårt.

Du skall ha goda kunskaper om förlagsekonomi, -juridik och upphovsrätt och akademisk utbildning inom relevanta ämnesområden. Det är viktigt att du har erfarenhet av liknande arbetsuppgifter. I arbetet ingår också att vara redaktör för vissa böcker.

Du får budget- och resultatansvar för vårt största utgivningsområde. Utgivningsbesluten fattas i samråd med förlagschefen, som också är din närmaste chef. Du ingår i rörelsegrenens ledningsgrupp.

Läs mer om Natur och Kultur på www.nok.se

Information

Förlagschef Christian Reimers, 08-453 86 77, christian.reimers@nok.se
SIF-klubbens ordförande, Per Nilsson, 08-453 86 05, per.nilsson@nok.se

Skicka din ansökan senast 20 juni till
Bokförlaget Natur och Kultur, personalavdelningen,
Box 27323, 102 54 STOCKHOLM

Natur och Kultur
LITTERATUR OCH FAKTA

Psykolog

Område Mölndal
Psykiatri

I samband med att psykosvårdkedjan inom Psykiatri Mölndal omstruktureras i syfte att förstärka den öppna vården söker vi en psykolog till en nyrättad tjänst med placering Vuxenpsykiatriska mottagningen på Öckerö. Arbetet innebär att tillsammans med övriga medarbetare utveckla psykosvården för patienter bosatta i Öckerö kommun.

Heltid, tillsvidare. Tillträde enligt överenskommelse. Sista ansökningsdag 24 juni. Ref nr M 62/03.

För övrig information se www.sahlgrenska.se

**PRIMÄRVÅRDEN
SKARABORG**

www.vgregion.se

Psykolog

Arbetsplats: Norra Stockholms psykiatri, Hässelby/Vällingby psykiatriska öppenvårdsmottagning, Jämtlandsgatan 161.

Hässelby/Vällingby psykiatriska mottagning är en allmänpsykiatrisk enhet med ca 40 medarbetare. Mottagningen består av två behandlingsteam samt ett nybesöksteam. Inom mottagningen värnar vi om att genom en så öppen dialog som möjligt utveckla arbetet.

I behandlingsarbetet ser vi det som angeläget med omsorgsfull diagnostik samt öppenhet inför olika terapeutiska synsätt och behandlingsalternativ. Vi strävar efter att i möjligaste mån svara mot befolkningens och samarbetspartners behov.

Tjänsten är en av tre tjänster med psykoterapeutisk inriktning, placerade utanför mottagningens ordinarie team, vilket innebär ett självständigt arbete med krav på god samarbetsförmåga.

Arbetsuppgifter: Förutom psykoterapi omfattar arbetsuppgifterna psykoterapibedömningar och deltagande i mottagningens bedömargrupp, som tar ställning till såväl intern som extern psykoterapi. I tjänsten ingår även handledning, konsultation, utbildning samt utvecklingsarbete. Möjlighet till egen handledning finns.

Kvalifikationer: Leg psykolog och leg psykoterapeut inom något av områdena kognitiv psykoterapi, kognitiv beteendeterapi eller dialektisk beteendeterapi. Stor vikt läggs vid personlig lämplighet samt god samarbetsförmåga.

Arbetstid: Kontorstid 40 timmar/vecka, planering pågår av införande av årsarbetstid vilket medför en ökad flexibilitet beträffande arbetstider.

Anställningsform: Tillsvidareanställning, heltid. Deltid kan dock diskuteras. Tillträde enligt överenskommelse.

Upplysningar om tjänsten: Enhetschef Lena Lilja, tel 08-687 68 85, e-post: lena.lilja@psyk.vssso.sll.se, samordnande psykolog Lars Erdner, tel 08-672 42 93, psykolog Marianne Nygren, tel 08-687 60 23, e-post: marianne.nygren@psyk.vssso.sll.se.

Facklig representant: Psykolog Lennart Pålhagen, tel 08-687 60 22, e-post: lennart.palhagen@psyk.vssso.sll.se.

Ansökan: Inkommen senast 2003 07 01 märkt med ref nr NSP 59/03 ställd till Norra Stockholms psykiatri, Gun Pettersson, S:t Görans sjukhus, Vårdvägen 3, 112 81 Stockholm. E-post: gun.pettersson@spo.sll.se

KONTAKTA LOKALA FACKET FÖRST!

Vill du vara med och vidareutveckla behandlingsarbetet med barn och ungdomar med tvångsproblematik?

Då är **OCD-teamet** något för Dig!

Psykolog

Tillsvidareanställning med tillträde enligt överenskommelse. Heltid.

OCD-teamet är en länsövergripande specialenhet inom Barn- och ungdomspsykiatri med uppdrag att, i samverkan med andra verksamheter, utveckla och bedriva barnpsykiatrisk behandling med KBT-inriktning för barn och ungdomar med tvångsproblematik.

Till teamets arbetsuppgifter hör kunskapsspridande insatser, konsultation/handledning inom BUP-verksamheten samt eget kliniskt arbete med barn, ungdomar och deras familjer. I teamet finns förutom psykolog även behandlingsassistenter, där din uppgift som psykolog också är att ansvara för bedömning, behandlingsuppläggning samt handledning till behandlingsassistenter i deras arbete. Teamet står i dagsläget inför personella och organisatoriska förändringar, där du kommer att ha möjlighet att vara med och påverka förändringsarbetet.

Kvalifikationer: Legitimerad psykolog med steg 1 i KBT. Erfarenhet av psykoterapeutiskt arbete med barn och ungdomar. Önskvärt är steg 2 i KBT samt erfarenhet av konsultation och handledning. Vi fäster stor vikt vid personlig lämplighet och god samarbetsförmåga.

Upplysningar lämnas av Karin Forler, tf verksamhetschef, tfn 08-690 50 85. Facklig kontaktperson är Kjell Lindqvist, Psykologförbundet, tfn 08-690 67 99.

Välkommen med din ansökan, märkt med ref nr Barnpsykiatri 054/03 senast den 30 juni 2003 till Barn- och ungdomspsykiatri, NLPO, att: Karin Forler, Box 175 64, 118 91 Stockholm. E-post: karin.forler@bup.sll.se

Danderyd-Vaxholm-Österåker psykiatriska sektor söker

PTP-psykolog

Arbetsuppgifter: Psykologiskt utrednings- och behandlingsarbete under handledning. Psykodynamisk inriktning.

Kvalifikationer: Psykologexamen. Erfarenhet från psykiatriskt arbete är en merit.

Anställningsform: Tidsbegränsad 1 år. Tillträde 2003-09-01.

Arbetstid: Heltid 40 tim/vecka, dagtid.

Arbetsplats: Mörby Centrum

Upplysningar lämnas av: Psykolog Anita Enger tel 08-587 54414 eller psykolog Marie Eidem tel 08-587 54426.

Välkommen med Din ansökan senast 2003-06-23 med ref nr DVÖ52/03 ställd till intendent Maude Hoppe, Danderyd-Vaxholm-Österåker psykiatriska sektor, Box 121, 182 12 Danderyd.

Norra länets
produktionsområde

Norra länets
produktionsområde

Barn- och ungdomspsykiatri

Stockholms läns landsting

DANSTERAPI

Vi söker en utåtriktad leg. Psykolog

Utbildad i Dansterapi. Veckoslutskurser under två lör- och söndagar 20–21 samt 27–28 sept. 2003.

Sökande bör ha erfarenhet av frigörande dans, egna cd-skivor samt intresse av litteratur av författare som Deepak Chopra, Daniel Goleman, Eckhart Tolle och Neale Donald Walsh.

Lön enligt överenskommelse.

Svar till Kursversamheten vid München-Bryggeriet, Box 170 60, 104 62 Stockholm. Tel 08-658 00 20. info@malarsalen.se

PSYKIATRIFÖRVALTNINGEN

söker

PTP-Psykologer

Ref nr 21/2003

Landstinget Västmanland har ett 80-tal psykologer inom olika verksamhetsområden i Västerås, Köping, Fagersta och Sala. Som en del av landstingets personalförsörjningspolicy av psykologer i framtiden, har vi ett landstingsgemensamt program till vilket vi söker PTP psykologer med basplacering inom Barn- och ungdomspsykiatri, Vuxenpsykiatri eller Habilitering och syncentral samt ev ytterligare områden.

Målet med programmet, som leds av en samordnare, är att skapa en PTP-tjänstgöring av hög kvalitet med möjlighet till kännedom om landstingets hela psykologverksamhet. Utöver basplaceringen inom en verksamhet kommer du att genom studiebesök och au-skultationer få insyn i landstingets övriga psykologverksamheter.

Under PTP-året kommer du att erbjudas att delta i seminarier och få tillfällen till erfarenhetsutbyte inom PTP-gruppen. Utöver arbetet tillsammans med din handledare och dina kollegor på arbetsplatsen kommer du att ha fort-löpande kontakt med PTP programmets samordnare.

Du som söker anställning som PTP psy-kolog ska ha avlagt psykologexamen. Tillträde efter överenskommelse. Ange i din ansökan om du har särskilda önskemål angående verksamhetsområde eller ort. Personlig lämplighet och god samarbetsförmåga värderas högt.

För mer information kontakta samordnare Zagro Varon, tfn fredagar 021-17 57 15 mailadress: zagros.varon@ltvastmanland.se eller personalsekreterare Siv Grahnquist, tfn 0224-585 05, mailadress: siv.grahnquist.@ltvastmanland.se. Facklig företrädare för psykologförbundet är Christina Engström, tfn 021-17 57 17.

Välkommen med din ansökan, inklusive meritförteckning och vidimerade betyg **senast den 2 juni 2003** till Psykiatriförvaltningen, ingång 29, plan 3, 721 89 Västerås.

Psykiatriförvaltningen

Sveriges Psykologförbund

SERVICEOMRÅDEN:

FÖRHANDLINGAR

08-567 06 407
08-567 06 409
08-567 06 410

JURIDIK

08-567 06 412

PROFESSION

08-567 06 441

STUDERANDEFRÅGOR

08-567 06 407

PSYKOLOGTIDNINGEN

Psykologtidningen, 08-567 06 450
Annonser, 08-567 06 454

INFORMATION

08-567 06 408

ORGANISATION, ADMINISTRATION

Ansökan om medlemskap, 08-567 06 430
Medlemsregister, 08-567 06 430
AEA-ärenden, 08-567 06 431
Medlemsförsäkringar, 08-567 06 401
Organisation, stadgefrågor m m,
08-567 06 401

PSYKOLOGFÖRETAGARNA

08-567 06 460

KANSLI

POSTADRESS: Box 3287, 103 65 Stockholm

BESÖKSADRESS: Vasagatan 48

TELEFON: 08-567 06 400.

Växeln öppen: 8.30–12 och 13–17.
(fred – 16.30)

FAX: 08-567 06 499.

PSYKOLOGFÖRBUNDETS HEMSIDA
på internet: www.psykologforbundet.se

E-POST TILL PERSONAL:
fornamn.efternamn@psykologforbundet.se

POSTGIRO: 373267-4 BANKGIRO: 767-2066

DIREKTNUMMER TILL PERSONALEN:

Judith Rosengren, 08-567 06 408,
förbundsdirektör.

Susanne Bertman, 08-567 06 413,
mobil 070-96 76 413,

informations- och pressansvarig.

Hans Persson, 08-567 06 401,
mobil 070-96 76 401, förbundssekreterare.

Caroline Björling, 08-567 06 414,
assistent, vik.

Örjan Salling, 08-567 06 441,
mobil 070-96 76 441, professionsansvarig.

Mahlin Olsson, 08-567 06 407,
förhandlingsssekreterare.

Åke Hjelm, 08-567 06 412, förbundsjurist.

Lars Karlsson, 08-567 06 409,
mobil 070-96 76 409, ombudsman.

Britt Sundström, 08-567 06 410,
ombudsman.

Brittmarie Haake, 08-567 06 454,
assistent, vik.

FÖRBUNDSSTYRELSEN

Torgny Danielsson, ordförande,
08-567 06 477.
torgny.danielsson@psykolog.net

Birgitta Johansson-Hidén,
1:e vice ordförande, 054-700 20 19.
birgittajohansson-hiden@psykolog.net

Karin Graff-Cederström,
2:e vice ordförande, 08-580 288 93.
karin.graff@psykolog.net

Helén Antonson, 031-64 12 58.
helen.antonson@psykolog.net

David Edfelt, 08-616 41 13.
david.edfelt@psykolog.net

Anders W Eriksson, 0730-257 238.
anders.eriksson@psykolog.net

Eva-Lotta Hellgren, 011-20 23 02.
eva-lotta.hellgren@psykolog.net

Petri Partanen, 063-14 41 54.
petri.partanen@psykolog.net

Bengt Persson, 0470-58 63 93.
bengt.persson@psykolog.net

Tomas Rudal, mobil 0707-27 04 06.
tomas.rudal@psykolog.net

Mikal Björkström, mobil 070-438 23 05.
mikal.bjorkstrom@psykolog.net

Eva Lundgren, 090-12 28 59.
evalundgren@psykolog.net

ETIKRÅDET

Charlotte Ugglar, ordförande,
08-508 135 40.

Per Magnus Johansson, vice ordförande,
031-711 00 04.

Sinella Keskiniva, 090-77 95 45.

Kristina Persson, 019-602 65 78.

Seppo-Matti Salonen, 031-330 02 60.

Sam Uhlin, 0500-43 18 77.

SPECIALISTRÅDET

Erling Nyman, ordförande, 019-602 57 07,
mobil 070-666 28 41.

Ulla-Britt Selander, sekreterare,
08-586 064 23.

Gunvor Bergquist, utskottet för arbetslivets
psykologi, 0520-739 66.

Erland Hjelmquist, utskottet för handikapp-
psykologi, 031-773 16 57.

Roland Ericsson, utskottet för klinisk psykologi,
0515-876 41.

Bengt Sonesson, utskottet för neuropsykologi,
046-17 39 26.

Carl Wiström, utskottet för pedagogisk
psykologi, 063-15 13 23.

STUDERANDERÅDET

Mikal Björkström, mobil 070-438 23 05.

VALBEREDNINGEN

Ann-Sofie Hansson-Pourtaheri, ordförande,
018-611 23 81.

VETENSKAPLIGA RÅDET

Gunnel Backenroth-Ohsako, ordförande,
08-585 857 72.

IHPU – INSTITUTET FÖR HÖGRE

PSYKOLOGUTBILDNING
Box 3287, 103 65 Stockholm.
Assistent: Berit Emilsson, 08-567 06 444.
E-post: berit.emilsson@
psykologforbundet.se
VD: Anders Hallborg, 046-18 90 62.
E-post: anders.hallborg@ihpu.se
Projektlätare: Ingrid Lindman, 08-567 06 446.
E-post: ingrid.lindman@psykologforbundet.se

PSYKOLOGFÖRETAGARNA AB

Box 3287, 103 65 Stockholm
E-post:
psykologforetagarna@psykologforbundet.se
08-567 06 460
VD: Camilla Damell, tj
Tf VD: Judith Rosengren
Informator, vik: Susanne Bertman/
Caroline Björling, 08-567 06 414.
Hemsida: www.psykologtjanst.se

STP

– STIFTELSEN FÖR TILLÄMPAD PSYKOLOGI
Box 3287, 103 65 Stockholm.
Christina Strömer Wilson
E-post: christina@cs.w.se
mobil 070-96 76 476

Vid obeställbarhet, retur till:
Psykologtidningen,
Box 3287, 103 65 Stockholm

Öppet klimat leder till framgång

Ledarskapet har avgörande betydelse för hur produktiv en viss forskningsmiljö är.

Engagemang, uppmuntran och ett öppet klimat är nycklar till framgång.

På senare år har ledarskapets betydelse uppmärksammats också på universitet och högskolor. Det krävs många goda egenskaper för att bli en god forskningsledare eller handledare. Personen ska ha både hög vetenskaplig kompetens, social kompetens, ett starkt engagemang och vara tydlig som ledare.

I sin doktorsavhandling "Psykosocial forskningsmiljö och vetenskaplig produktivitet" har psykolog *Lennart Widenberg* undersökt vad som kännetecknar en framgångsrik enhet.

– Mycket gäller för alla människor och arbetsgrupper generellt men det finns också en del som är specifikt just för högskolevärlden.

Ett ordentligt självförtroende är nödvändigt för forskare på alla nivåer, eftersom arbetet ofta utsätts för kritisk granskning. Men det behövs också stöd och entusiasm för att ett projekt ska lyckas.

Att få delta i forskningssamarbete och utbyten, och vara med på konferenser och debatter, både externt och internt är också viktigt för produktiviteten. Deltagarna får stimulans och besked om hur läget är inom forskningsområdet.

– Men det är en paradox att forskarvärlden är så individuell. Samtidigt som man jobbar med andra är man rädd om sina egna resultat och kanske tvekar inför möjligheten att presentera sina opublicerade data och därigenom få respons på dem.

UPPMÄRKSAMHET är en starkt motiverande faktor. Alla har behov av att bli uppmärksammade och att bli publicerad är ett stort glädjeämne. Hur handledare och forskningsledare hanterar möjligheterna att låta sina medarbetare få uppmärksamhet, om de lyfter fram dem och låter dem stå med sina namn på rapporter och resa på konferenser, påverkar arbetslusten. Om det finns karriärmöjligheter inom den akademiska världen är det en stimulans. Det är också bra för forskare att ha fler än ett forskningsprojekt på gång. Två eller fler ger ett mentalt växelbruk.

Lennart Widenberg har gjort fyra empiriska studier för att få fram vad som karaktäriserade den psykosociala arbetsmiljön i de enheter som var mer produktiva än andra, både kvalitativt och kvantitativt.

Han har också genomfört intervjuer och enkäter för att belysa vad som karaktäriserar det framgångsrika ledarskapet.

HILLEVI NÄGEL

Lennart Widenberg har undersökt sambandet mellan psykosocial arbetsmiljö och hög produktivitet.

Det var entusiastiska och inspirerande chefer som betonade verksamhetens betydelse. De var dynamiska och förändringsbenägna, men också tydliga som ledare och ställde krav på medarbetarna. De hade också större förtroende för den egna kompetensen och större självtillit än de andra. Forskningsledarens självförtroende är viktigt när det gäller att hävda gruppens rön. Dessutom måste det vara en utåtriktad person som kan marknadsföra projekten, sköta kontakter och skaffa finansiering. Ett alltför dåligt ledarskap kan få konsekvensen att forskningsprojekt läggs ner eftersom de inte blir tillräckligt framgångsrika.

– Eftersom ledarskapet är så avgörande borde man inte bara gå på akademiska meriter när det gäller professorstillsättningar, säger Lennart Widenberg. Den sociala kompetensen är viktig eftersom professorn ska kunna bära fram verksamheten. Om personen är katastrofal när det gäller att förhålla sig till medarbetarna kan det radera all forskning och leda till att folk söker sig därifrån.

FORSKNINGSLEDARE OCH HANDLEDARE måste vara både kritiska granskare och "pepponger" som ger uppmuntran och stöd. Att doktorera är som ett maratonlopp, krafterna börjar ta slut när två tredjedelar av arbetet är klart.

För att skapa en fruktbar forskningsmiljö måste det finnas en viss frihetsgrad som tillåter alla att arbeta på egna villkor och med fria arbetstider. Och under lagom tidspress. Dessutom behövs ett positivt gruppklimat med mycket samarbete och tillåtande atmosfär, så att alla vågar framföra sina åsikter. Att stämningen är avspänd och har utrymme för skämt och lekfullhet gynnar kreativitet och annorlunda tankebanor. För få till en levande och god atmosfär behövs mer än ämnesprat, gärna lite sociala aktiviteter. Men att alla trivs betyder inte att det automatiskt blir produktivt.

Det kan också vara effektivt arbete i en känslomässigt kall miljö. Men där råder piskan och folk mår inte särskilt bra. Troligen faller prestationerna efter en tid.

– Jag tycker att man ska jobba mer med det psykosociala arbetsmiljöet och tala mer öppet om hur man mår och hur man känner. En god arbetsmiljö gör att folk både trivs och är friskare och därmed kan prestera bättre.

ANNIKA GRANSTEDT
Frlansjournalist